Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Antonín Votava

Osobnostní autorská práva v ČR a vybraných zemích kontinentálního systému a Common Law

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Dobřichovský, Ph.D.

Ústav práva autorského a práv průmyslových

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 9. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

……

Antonín Votava

V Praze dne …….

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou činí *113 278* znaků

Obsah

Použité zkratky: 3
1. Úvod 5
2. Rozdíl v Kontinentálním přístupu a Common Law 7
3. Historie osobnostních autorských práv 11
3.1. Vývoj autorských práv v ČR 13
4. Autorská práva v České republice 14
4.1. Všeobecná osobnostní práva 14
4.2. Právní prameny v ČR 15
4.3. Osobnostní autorská práva 15
4.3.1. Právo dílo zveřejnit 17
4.3.2. Právo osobovat si autorství 18
4.3.3. Právo na nedotknutelnost díla 19
4.4. Postmortální ochrana 23
5. Evropské komunitární právo a osobnostní autorská práva 26
6. Mezinárodněprávní úprava 27
6.2. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl 28
6.3. Všeobecná úmluva o autorském právu 30
6.4. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví 31
6.5. Smlouva WIPO o autorském právu 31
7. Právní úprava ve vybraných zahraničních státech 32
7.1. Spolková republika Německo 32
7.2. Francouzská republika 35
7.3. Spojené království Velké Británie a Severního Irska 38
7.4. Spojené státy americké (USA) 40
7.4.1. Osobnostní aut. práva 43
7.4.2. Soulad americké právní úpravy se závazky na ochranu os. aut. práv vyplývající z Bernské úmluvy 44
7.4.3. Možná změna právní úpravy v rámci práva USA? 45
7.4.4. Ochrana osobnostních autorských práv u originálních vizuálních děl 47
8. Závěr 49
8.1. Právní úprava v České republice a úvahy *de lege ferenda* 51
Zdroje 55

Použité zkratky:

[EN] – Příslušný zdroj je v anglickém jazyce
[DE] – Příslušný zdroj je v německém jazyce

AutZ – Autorský zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších přepisů

o. z. – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie, v konsolidované verzi dostupná také z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT

RÚB – Revidovaná úmluva Bernská, v celém znění Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, v nejnovějším znění z 28. 9. 1979, české znění uvedené ve vyhlášce ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., dostupné také z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Bernska-umluva.pdf, a v anglickém jazyce z: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=283698 [EN]

TRIPS – dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví z 15. 4. 1994 Dostupné také z: http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/text.jsp?file_id=305907 [EN]

WIPO – Světová organizace duševního vlastnictví (z anglického World Intellectual Property Organization)

WTO – Světová obchodní organizace

UrhG – Německý autorský zákon, z německého *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz*)

U.S.C. – United states Code, Kodex Spojených států amerických, ve kterém jsou sebrané všeobecně platné a stálé zákony na federální úrovni

VARA – Americký zákon o vizuálních dílech z roku 1990; z anglického Visual Artists Rights Act

Zkratky názvů zemí:

Německo – Spolková republika Německo

Francie – Francouzská republika

Velká Británie – Spojené království Velké Británie a Severního Irska

USA – Spojené státy americké

ČR – Česká republika

1. Úvod

Autorská práva, tedy práva vztažená k autorovu uměleckému dílu, se v České republice i v mnoha dalších zemích rozděluje do dvou skupin – na autorská práva **osobnostní**, která mají primárně chránit osobnostní/nemajetkové zájmy autora, a na práva **majetková**, která upravují ekonomické využití autorských děl. I osobnostní autorská práva však mohou mít ekonomické důsledky, a naopak, prostřednictvím majetkových práv lze dosáhnout autorova záměru, který nespočívá pouze v ekonomickém zisku. Jejich primárním účelem je však ochrana těch či oněch zájmů autora.

Pojem **osobnostních** autorských práv je poněkud specifický pro území tzv. **kontinentálního** typu (kam se řadí např. Česká republika či Francie). Vychází z teorie, že jen autor má právo rozhodovat o určitých nemajetkových aspektech nakládání se svými díly, a že tato práva nemůže na nikoho jiného převést ani se jich vzdát. Oproti majetkovým právům, která zpravidla po určité době po autorově smrti zaniknou, tak osobnostní aut. práva trvají i po autorově smrti věčně. Tato práva jsou velice významná, neboť jako práva absolutní platí vůči všem (*erga omnes)*, tedy nutí všechny případné uživatele, aby na ně brali zřetel při jakémkoliv užití díla, a to i v případě, kdy není vyžadováno autorovo výslovně svolení k takovému užití. Ne všechny státy kontinentálního systému však striktně oddělují osobnostní autorská práva od práv majetkových, jak je typické například pro úpravu ve Francii a České republice. Například v Německu tvoří osobnostní a majetková práva dohromady jeden celek a jsou pro ně stanovena stejná pravidla, např. ohledně poskytování souhlasu se zásahem do práv či doby jejich trvání.

Oproti kontinentálnímu systému jsou v systému **Common Law** osobnostní autorská práva cizím prvkem, který byl do nich včleněn až na základě požadavků mezinárodního práva, a to pouze v minimální míře a zpravidla až po uplynutí dlouhé doby. Například k Revidované úmluvě bernské přistoupily Spojené státy americké až 100 let poté, kdy bylo vytvořeno první znění této úmluvy.[1]

Cílem této práce je přiblížit autorskoprávní úpravu osobnostních práv ve vybraných zemích kontinentálního systému (Francii, Německu a České republice), a v systému Common Law (USA a Velké Británii), objasnit významné rozdíly v jednotlivých právních úpravách, a

[1] ROSS, Deborah K. The United States Joins the Berne Convention: New Obligations for Authors' Moral Rights, 1990. [online] 68 N.C. L. Rev. 363. [cit. 2018-06-06] Dostupné také z: http://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol68/iss2/5

nakonec je porovnat zejména s aktuální právní úpravou v České republice s uvedením možných změn našeho právního řádu *de lege ferenda*. Kromě otázky úpravy os. aut. práv v jednotlivých právních řádech těchto zemí je v této práci objasněna i situace v mezinárodním právu (včetně práva EU) a stručný vývoj historie os. aut. práv, zejména co se týče začleňování osobnostních autorských práv do zemí systému Common Law, aby čtenář této práce lépe porozuměl kontextu vývoje osobnostních autorských práv jak v jednotlivých zemích, tak i v globálním měřítku. Práce se záměrně nezaobírá osobnostními právy výkonných umělců a dalších osob odlišných od autora uměleckého díla, tedy osobnostních práv v rámci práv souvisejících s právem autorským.

2. Rozdíl v Kontinentálním přístupu a Common Law

Kromě vymezení rozdílu mezi osobnostními a majetkovými autorskými právy je třeba též alespoň stručně vymezit obecné rozdíly v pojetí autorského práva v těchto systémech, neboť kontinentální přístup a přístup v Common Law se v některých oblastech autorského práva diametrálně odlišují z důvodu odlišného historického vývoje i odlišného přístupu k základním otázkám autorského práva, zejména jaký je účel autorského práva a které osobě či entitě má autorské právo sloužit. Ačkoliv dochází k přibližování mezi kontinentálním systémem i systémem Common Law, kdy jsou do obou systémů začleňovány některé prvky z právního řádu systému druhého, ať už se jedná o začlenění byť minimální ochrany pro osobnostní autorská práva v angloamerických systémech či určité úlevy v jejich ochraně pro vyšší jednoduchost hospodářského využití majetkových autorských práv v kontinentálních systémech, tak si jednotlivé systémy stále uchovávají své základní rysy. Přestože i v oblasti autorského práva došlo k uzavření mnoha významných mezinárodních úmluv (zejména je třeba zmínit Bernskou úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, původně již z roku 1886, která upravovala od Římské revize z roku 1928 také povinnost ochrany osobnostních autorských práv, či Všeobecnou úmluvu o autorském právu z roku 1952), tak si právní řády spadající do jednotlivých systémů uchovávají svůj ráz, resp. specifické znaky toho či onoho konceptu pojetí autorských práv.

Zatímco kontinentální systém vychází z tradic zemí Evropy, zejména Francie a Německa a historicky navazuje na římské právo, angloamerický systém vychází z jurisprudence Velké Británie a její dlouholeté historie právních sporů. V oblasti autorského práva však došlo k odlišnému vývoji i ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických. Zatímco tak na území Velké Británie k vytvoření díla postačí taková míra originality, kdy bylo vytvořeno prostřednictvím cílené práce a úsilí (*skill and labour*)[2], ve Spojených státech amerických byl prvek originality definován v kauze Feist – dílo musí být nezávisle vytvořeno autorem (čímž se odlišuje od pouhého plagiátu) a musí být projevena alespoň minimální míra kreativity, čímž byl stanoven rozdíl od anglické doktríny *skill and labour*.[3]

[2] RAHMATIAN, Andreas. *Originality in UK Copyright Law: The Old "Skill and Labour" Doctrine Under Pressure,* 2013 [online]. IIC,44:4. [cit. 2018-06-06]. DOI: https://doi.org/10.1007/s40319-012-0003-4. Dostupné z: https://citations.springer.com/item?doi=10.1007/s40319-012-0003-4.

[3] Viz kauzu Nejvyššího soudu USA Feist Publications v. Rural Telephone Service Co., 499 U.S. 340 (1991), [online] [cit. 2018-06-06] dostupné také z: http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=499&invol=340 [EN].

V kontinentálních systémech je ohledně autorského práva kladen větší důraz na osobu autora a autorské právo tak slouží zejména jeho zájmům, ať už se jedná výkon jeho práv nemajetkové povahy (tedy osobnostní autorská práva) či ekonomické zhodnocení jeho děl (majetková práva). V kontinentálním systému jsou proto více chráněna práva autora jakožto původního tvůrce a jeho rozhodnutí, jak bude s daným dílem v budoucnu nakládáno. Tato myšlenka, že autorovo dílo je s osobou autora výlučně spjato, a že veškeré rozhodování o nakládání s dílem musí vést skrz osobu autora díla, vychází již z myšlenek z dob Francouzské revoluce.[4]

Ve Francii se dodnes pohled na osobu, která dílo skutečně vytvořila jako na původního autora, nemění ani situace, kdy takové dílo bylo vytvořeno na zakázku či v rámci zaměstnaneckého poměru. Naopak ve Spojených státech amerických může v určitých případech být jako autor označen přímo zaměstnavatel či zadavatel díla, čímž je jakákoliv možnost skutečného původce díla domáhat se jakýchkoliv jiných práv než těch, které mu vyplývají z jeho smlouvy se zaměstnavatelem či zadavatelem díla, zcela vyloučena.

V zemích s tradicí **Common Law** autor ustupuje do pozadí a hlavním cílem autorskoprávní úpravy je zabezpečení plynulého užívání a ekonomického zhodnocování vytvořených děl, čímž má docházet k obohacování společnosti jako celku, neboť se tím zvyšuje kultura celé společnosti. Tato tzv. „copyrightová koncepce“ tak pojímá autorské právo jako právo čistě majetkové povahy.[5] V angloamerickém systému je větší důraz kladen na dílo, zejména co se týče možnosti jeho smluvní převoditelnosti a možnostmi nakládat s ním ve vztahu k zadavatelům (investorům). Tento systém oproti systému kontinentálnímu nevychází z myšlenek Francouzské revoluce o neoddělitelnosti autora a jeho díla. V zemích systému Common Law tvoří kořeny autorského práva jednak právo obyčejové, a dále zákon královny Anny z roku 1710 (Statute of Anne) Act for the Encouragement of Learning, který se však zaobíral pouze knihami. Stejně tak se první autorský zákoník na území Spojených států Amerických z roku 1790, stanovoval autorskoprávní ochranu pouze pro mapy, schémata a písemné texty. Oba zákony se však vztahovaly pouze k autorovým majetkovým právům. Přístup těchto zemí k začlenění osobnostních autorských práv do svého právního řádu byl i později velice opatrný.

---

[4] GINSBURG, Jane C. In: WILF, Steven Robert. Intellectual property law and history. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2012. International library of essays in law and society. ISBN 978-075-4628-811, str. 991-992 [EN].
[5] TŮMA, Pavel. K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv. In: Bulletin advokacie. [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2012, 2012(4). ISSN 1210-6348, str. 67.

Je však nutno zmínit, že i v rámci historie rozhodovací praxe francouzských soudů se výjimečně uplatnila i opačná stanoviska ochrany ve vztahu autor vůči investorovi, která favorizovala investora, přičemž Francie je jinak považována za kolébku osobnostních autorských práv. Například bylo ve sporu o právo vydat novou verzi francouzského slovníku autorské právo přiznáno vydavateli místo autora, jelikož právě vydavatel investoval své prostředky do vytvoření uměleckého díla.[6] Koncept neodlučitelnosti autora a jeho díla dlouho narušovalo i občasné nepřiznání práv autorům, kteří nesplnili registrační formality, a dále autorům, kteří svá díla nejdříve publikovali v jiné zemi. Ve Francii tak došlo k uznávání práv autora i pro díla prve publikována mimo území Francie až v polovině 19. stol., a to byla Francie v tomto ohledu první země, která tuto změnu zavedla.[7]

Rozdílný pohled na smysl autorského práva se v systému Common Law promítá do celého autorského práva. V dnešní době stále zůstává mezi systémy rozdíl v definici toho, co je autorské dílo, jaké musí splňovat náležitosti, zda je potřeba jej registrovat (provádět formální úkon, aby dílo bylo chráněno) i v určení osoby autora a jeho práv. V historii zemích Common Law po dlouhou dobu nebyla uznána jakákoliv ochrana autora a ten se tak nemohl domáhat svých práv, dokud své dílo nezaregistroval. Např. ve Spojených státech amerických bylo dlouhou dobu nutnou podmínkou pro přiznání ochrany autorskému dílu jeho registrace a uložení kopie ve státním archivu a splnění dalších formálních povinností (například copyrightové doložky), a pro dosažení všech práv spojených s výkonem svých autorských práv (zejména určité formy náhrady při uplatnění svého práva, jak bude uvedeno dále). Dle kontinentálního pojetí však právo na ochranu díla vzniká již jeho vytvořením a je proto s ohledem na možnost autora uplatňovat svá práva s dílem spjatá nutné mu poskytovat právní ochranu již od samého počátku vzniku díla, bez ohledu na jakékoliv následné formality.

Další rozdíl spočívá v určení okamžiku vzniku díla. Dle úpravy ve Spojených státech amerických dílo jako takové vzniká až tehdy, kdy je zachyceno na hmotný nosič. Oproti tomu v kontinentálním pojetí pro vznik díla postačí, aby bylo vnímatelné smysly, a nijak permanentně zachyceno být nemusí (např. zpěvák poprvé zapěje svoji novou píseň). Případné formality (např. uložení kopie knihy do státního archivu) mají dnes v zemích kontinentálního systému pouze deklaratorní charakter. Právní úprava ve Spojených státech tak zajišťuje

[6] GINSBURG, Jane C. In: WILF, Steven Robert. Intellectual property law and history. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2012. International library of essays in law and society. ISBN 978-075-4628-811, str. 57-58. [EN].
[7] tamtéž, str. 58-59. [EN].

jednodušší chod ekonomických vztahů – jednoduší určení autorství i získávání výhradních i nevýhradních licencí.

3. Historie osobnostních autorských práv

Autorské právo v porovnání s ostatními právními odvětvími vzniklo až poměrně opožděně. Ve společnosti starověké antiky mohl autor vykonávat pouze svá práva k hmotnému substrátu, na kterém bylo umělecké dílo zachyceno. Pokud vytvořil sochař sochu na zakázku, dostal za ní zaplaceno na základně klasické smlouvy o dílo a po předání s ní mohl nový vlastník nakládat dle své libosti. Autor se porušení svých „autorských" práv mohl bránit pouze takovými právními prostředky, které náležely ochraně jakémukoliv hmotnému předmětu bez ohledu na to, zda v nich byl zachycen umělecký obsah či nikoliv. Například pokud někdo vytvořil kopii neoprávněně drženého rukopisu, tak se autor mohl bránit žalobou na vydání věci – díla (reivindikační žalobou). Ochranu proti plagiátorství si mohl autor zajistit obecnou žalobou na ochranu cti a důstojnosti, stejně tak mohl postupovat při změnách jeho díla. Vyšší ochranu měla dramatická díla kvůli jejich všeobecné společenské podpoře. Mimo jiné byl stanoven zákaz hru pozměňovat, tedy zasahovat do integrity díla. V období středověku hrály velkou roli ohledně nakládání s autorskými díly jednotlivé cechovní předpisy. S vynálezem knihtisku byla klíčová privilegia na tisk v určitém území, jež byla udělována mocenskými orgány. Jednalo se však o ochranu vydavatelů, nikoliv jednotlivých autorů. Změnu přinesla až přirozenoprávní teorie v 18. století vycházející z učení Immanuela Kanta, dle které je autor původcem díla a právo nakladatele je od něj pouze odvozeno.[8]

V průběhu historie kontinentálních systémů se postupně měnil vývoj pohledu koncepci autorských práv. **Monistická** teorie uvádí, že osobnostní a majetková práva tvoří dohromady jeden nerozlučný celek, a je s nimi zacházeno stejným způsobem. Naopak **dualistická** teorie rozlišuje odlišnosti mezi osobnostními a majetkovými autorskými právy. To se projevuje tím, že osobnostní práva jsou nezcizitelná a časově neomezitelná, zatímco majetková práva lze převést, či alespoň poskytnout licenci k jejich vykonávání, a majetková práva po určité době vždy zanikají. K osobnostním právům nelze poskytnout licenci, lze pouze souhlasit s určitými zásahy do těchto práv.

Monistickou koncepci představoval na území dnešní České republiky autorský zákoník z roku 1965[9]. Tato koncepce se dosud uplatňuje v německém autorském zákoníku, naopak

[8] ŠALOMOUN, Michal. Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. C. H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-097-3, str. 1-6.
[9] Zákon č. 35/1965 Sb., Zákon o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

aktuální autorský zákoník v České republice z roku 2000[10] se přiklání k teorii dualistické. Ani v tuzemsku však nejsou autorská práva striktně rozdělena na osobnostní a majetková. Některé teorie se přiklání k myšlence monistického systému s dualistickými prvky či tzv. kvazidualismu,[11,12] jelikož ani majetková práva nelze po dobu života autora převést, ale jen omezit jejich výkon autorem prostřednictvím výhradních licenčních smluv, ačkoliv je lze omezit na celou dobu jejich trvání a v maximálním rozsahu, kdy je pak nemůže vykonávat ani sám autor. Vždy však autorovi zbyde minimálně tzv. holé autorské právo.

Stejně tak se k tradiční evropské kontinentální koncepci rozdělení aut. práv na osobnostní a majetková přiklání i současné znění Revidované úmluvy Bernské (RÚB):[13]

RÚB čl. 6 bis

(1) Nezávisle na majetkových právech autorských a i po jejich postoupení má autor právo uplatňovat své autorství k dílu a odporovat každému znetvoření, zkomolení nebo jiné změně díla, jakož i jinému zásahu do díla, který by byl na újmu jeho cti nebo dobré pověsti.

Dalším problémem v rámci vývoje autorských práv byla **teritorialita.** Autorská práva zpravidla požívala dostatečnou ochranu jen v rámci státního celku (a případně jeho kolonií), kde vznikla. Panovníci jednotlivých zemí často neposkytovali dostatečnou či dokonce vůbec žádnou ochranu zahraničním autorům a dílům. Třeba Josef II. podporoval ochranu proti patisku domácích děl, u zahraničních však patisk povoloval v zájmu zvýšení vzdělanosti lidu.[14] Podobně ve Spojených státech vydal Kongres usnesení v roce 1783, kde doporučoval jednotlivým státům USA ochranu jen pro díla amerických občanů.[15] Ač teritorialita ochrany autorských práv stále přetrvává, tak se ochrana autorských děl již poskytuje i zahraničním subjektům na základě platných mezinárodních úmluv a zásady vzájemnosti.

---

[10] Zákon č. 121/2000 Sb., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).
[11] TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4, str. 141-142.
[12] TŮMA, Pavel. K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv. In: Bulletin advokacie. [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2012, 2012(4). ISSN 1210-6348. [cit. 2018-04-10]. Dostupné také z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2012/ba_04_2012_web.pdf.
[13] české znění uvedené ve vyhlášce ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., [cit. 2018-04-10], dostupné také z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Bernska-umluva.pdf.
[14] ŠALOMOUN, Michal. Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. C. H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-097-3, str. 6.
[15] DUBIN, Joseph S. The Universal Copyright Convention. California Law Review, Volume 42, Issue 1, article 8, březen 1954. str. 96.

3.1. Vývoj autorských práv v ČR

S ohledem na rozsah práce zmiňuji pouze modernější autorské zákony:

- za Rakouska-Uherska
  - zákon č. 197/1885 ř. z., o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým
- po přeměně na Československou republiku
  - zákon 218/1926 Sb. z. a n., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském).
- po změně politiky režimu v roce 1948
  - zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon)
  - zákon č. 35/1965 Sb., který platil s novelizacemi i po přeměně systému v roce 1989,
- po roce 1989
  - č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Aktuálně platný autorský zákon (č. 121/2000 Sb.) však také prošel mnoha změnami. K příkladu zákonem č. 216/2006 Sb., který ho v mnoha ohledech upravil, aby byl v souladu s právem Evropské unie. Podstatné změny přinesla dosud předposlední novela AutZ, zák. č. 102/2017 Sb., která s účinností od 20. 4. 2017 mimo jiné přinesla do našeho právního řádu výjimku pro účely parodie a karikatury či dále ulehčila možnost dalších osob nakládat s právy ohledně děl, které vytvořil zaměstnanec pro zaměstnavatele v rámci pracovního kontraktu, pakliže následně byla práva k takovémuto dílu postoupena na třetí osobu.

4. Autorská práva v České republice

Autorské právo obecně vychází z evropského pojetí přirozeného práva. Autorské dílo je vždy úzce spjato s osobou autora – bez jeho osobitého ztvárnění díla by dílo vzniknout nemohlo. Autor svá práva může v rámci poskytnuté licence omezit, ale nikdy se jich nemůže plně vzdát (vždy zůstane autorem), ačkoliv se může smluvně zavázat do takové míry, že zejména svá majetková práva nebude moci vykonávat prakticky vůbec.

4.1. Všeobecná osobnostní práva

Od **osobnostních autorských práv** je třeba odlišit **všeobecná osobnostní práva** člověka, která má každý člověk od narození. Člověk, který vytvoří určité umělecké dílo, má však navíc k těmto základním lidským právům určitá další osobnostní (autorská) práva, která se vztahují k jeho dílu.

Úpravu všeobecných osobnostních práv obsahuje primárně občanský zákoník č. 89/2012 Sb., v ust. § 19, 81-117 a dalších. Jedná se například o právo tělesnou a duševní integritu, důstojnost, čest a vážnost, podobu a soukromí, právo na jméno a pseudonym, na ochranu projevů osobní povahy či právo žít v příznivém životním prostředí. Oproti osobnostním autorským právům se však tato práva nevztahují k autorovu dílu, nýbrž k autorově osobě.

Naopak **osobnostní autorská práva** se vztahují vždy jen k autorovi a jeho dílu – pakliže zásah není vztažen k autorovu dílu (kdy je použito jen jako prostředek), nejedná se o zásah do autorských osobnostních práv.

Příklad:

Pokud je pořízena fotografie určité osoby bez jejího svolení, jež je následně uveřejněna v tisku, může dojít k porušení jejího všeobecného osobnostního práva – práva na podobu a soukromí dle ust. § 84 a násl. o. z.

Pokud je pořízena fotografie autorova díla – obrazu, mistrovského díla známého malíře, který maloval každý den v posledním půlroce, a tato fotografie je následně před tím, než autor dílo dokončí a bez jeho souhlasu uveřejněna, může dojít k porušení jeho osobnostních autorských práv - práva rozhodovat o zveřejnění díla dle ust. § 11 odst. 1 AutZ, a dále zásahu do autorského majetkového práva dílo užít – rozmnožováním dle § 13 AutZ a vystavováním dle § 17 AutZ.

4.2. Právní prameny v ČR

Kromě přijatých mezinárodních smluv (včetně práva evropského) autorská práva jako součást práv duševního vlastnictví obecně vymezuje Listina základních práv a svobod:[16]

> čl. 15 odst. 2: Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena
> čl. 34 odst. 1: Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem

Přirozené právo na vytváření a využívání autorských děl je subjektivním právem každého autora, úloha státu je autora chránit a stanovit podmínky způsobu jeho výkonu. K naplnění těchto ústavou chráněných práv byly vydány jednotlivé zákony, základním právním předpisem je **Autorský zákon č. 121/2000 Sb**., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů**.**

Podpůrně se autorského práva týkají i další zákony, zejména **Občanský zákoník č. 89/2012 Sb**., v němž je upravena mimo jiné **licenční smlouva** (spolu s obecnou úpravou základů smluvního práva). V **trestním zákoníku** č. 40/2009 Sb. jsou uvedeny některé specifické skutkové podstaty trestných činů vztahující se k právům duševního vlastnictví, např. ust. § 270 - Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, či ust. § 271 - Padělání a napodobení díla výtvarného umění. Procesní úprava ochrany subjektivních autorských práv je stanovena v **občanském soudním řádu**, zákoně č. 99/1963 Sb., kde je např. v ust. § 9 odst. 2 písm. g) stanovena věcná příslušnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně ve sporech z práva duševního vlastnictví.

4.3. Osobnostní autorská práva

Osobnostní autorská práva jsou taxativně vyjmenována v ust. § 11 AutZ a nelze (oproti právům majetkovým) dovozovat existenci jiných autorských osobnostních práv. Jejich cílem je primárně chránit některé zájmy autora nemajetkové povahy, které vyplývají z jeho vztahu k danému dílu. Oproti zahraničním autorským kodexům tak v naší úpravě nelze *de lege lata* za os. aut. právo považovat např. právo na přístup k dílu dle ust. § 12 odst. 3 AutZ, či právo

[16] Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky.

na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora dle ust. § 54 AutZ (které je považováno za os. aut. právo v Francouzském autorském zákoně v čl. L 121-4[17])

Osobnostní autorská práva trvají po dobu autorova života a zanikají jeho smrtí. V některých případech na jejich místo nastupuje nové právo na postmortální ochranu dalšími osobami.

Obecně s os. aut. právy nelze nakládat ve smyslu převodu a ani se jich vzdát[18], autor se může jen rozhodnout je nevykonávat, případně poskytnout souhlas se zásahem do jeho práv třetími osobami. Tuto možnost zákon výslovně nezmiňuje u os. aut. práv (např. oproti novému slovenskému autorskému zákonu)[19], opačný výklad by však byl nelogický, jelikož tato práva a jejich zákonné vymezení mají sloužit autorovi, a pakliže se autor rozhodne tato práva nevykonávat, nelze jej k tomu nutit. V tomto případě nelze dovodit cíl zákonodárce chránit tato práva autora i proti jeho vůli, jaký je např. u ochrany všeobecného osobnostního práva člověka na ochranu jeho zdraví, života a fyzické i duševní integrity či dalších základních lidských práv.

V případě vytvoření díla zaměstnaneckého dle ust. § 58 odst. 2 AutZ však zákon stanovuje vyvratitelnou domněnku, že autor udělil souhlas k určitým zásahům do svých os. aut práv, včetně práva uvádět zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem. Za zaměstnanecké dílo se považuje i kolektivní dílo dle § 59 odst. 2 AutZ, pokud bylo vytvořeno v rámci zaměstnaneckého poměru či na objednávku. Zákon stanovuje i některé další výjimky, např. u audiovizuálních děl.

§ 58 AutZ:

(4) Autorova osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu zůstávají nedotčena. Vykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak.

(5) Není-li sjednáno jinak, má se za to, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla pro případ, že jeho právní vztah k zaměstnavateli skončí dříve, než dílo dokončí, jakož i pro případ, že budou existovat důvodné obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele.

[17] Code de la propriété intellectuelle , původně z roku 1992.
[18] TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4, str. 157.
[19] ust. § 18 odst. 5 zákona č. 185/2015 Zbierky zákonov Slovenskej republiky.

4.3.1. Právo dílo zveřejnit

§ 11 odst. 1 AutZ:
Autor má právo rozhodnout o zveřejnění svého díla

Zveřejněním (též prvním uveřejněním dle dikce původního autorského zákona č. 35/1965 Sb.) se myslí **prvotní zpřístupnění díla veřejnosti**. Zákon nechává plně na autorovi, zda se rozhodne své dílo zveřejnit či nikoliv, a dokonce nutí všechny ostatní osoby takovéto jeho rozhodnutí respektovat. K oprávněnému zveřejnění autorského díla jinou osobou než autorem je tak potřeba projev vůle autora, z které je patrný jeho souhlas.

Prvotním oprávněným zveřejněním takového díla se toto autorovo právo vyčerpá, a jakékoliv následné zveřejnění pak již nespadá do autorových osobnostních práv, nýbrž do obecných majetkových práv dílo užít.

Souhlas se zveřejněním je také potřeba, dojde-li k jakémukoliv způsobu užití, při kterém je zároveň dílo poprvé zveřejněno (např. výstava, vydání díla nakladatelem), ledaže lze z licenční smlouvy tento souhlas vyvodit nepřímo. Tomu je tak v případě, když by měl neudělený souhlas za následek nemožnost užití díla způsobem sjednaným v licenční smlouvě. Pokud však daný způsob ze své povahy prvotní zveřejnění nevyžaduje, je třeba souhlas zvlášť výslovně zmínit, jinak se presumuje jeho neudělení.

Oprávněnost k zásahu do majetkových práv se ve smluvním prostředí upravuje formou **licenční smlouvy**.[20] Její součástí může být i autorův souhlas se zveřejněním daného díla, jelikož formu projevu souhlasu zákon totiž nijak nespecifikuje.

Právo autora **odvolat** souhlas se zveřejněním před tím, než k zveřejnění autorova díla skutečně dojde, je analogicky odvozeno pouze pro případy změny v přesvědčení autora, tedy stejného důvodu, který platí obecně pro odstoupení od licenční smlouvy dle ust. § 2382 o. z.

Zajímavostí je, že právo rozhodovat o zveřejnění díla **zaniká smrtí autora**. Poté mohou být díla zveřejněna, byť by si to autor nepřál. Tato přání (ač formulována jako příkazy) již po

[20] Viz podmínky a náležitosti udělení licenční smlouvy v občanském zákoníku (o. z.), ust. § 2358 a násl.

smrti autora nemají žádný právní význam. Zveřejnitel však stále musí dbát na dodržování majetkových práv, která přešla na autorovy dědice. [21]

4.3.2. Právo osobovat si autorství

I. Právo bránit se přisvojení autorství jinými
II. Právo na označení autorství při užití díla (za přiměřených podmínek)
III. Právo rozhodnout o způsobu autorského označení

§ 11 odst. 2 AutZ:
Autor má právo osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění a dalším užití jeho díla, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé.

Základem práva osobovat si autorství je výlučné právo jediného subjektu – autora – být jako autor označen. Toto právo tak nepřísluší žádné jiné osobě než autorovi, tedy třeba nakladateli, či zadavateli vytvoření díla, za určitých podmínek však může být omezeno ve prospěch zaměstnavatele u zaměstnaneckých děl. Toto právo nemůže autor převést či se ho vzdát, může se však rozhodnout, že se nebude bránit takovému jednání, které by jinak do tohoto práva zasahovalo.

I. Součástí práva osobovat si autorství je právo **bránit se přisvojení autorství jinými**, tedy se právně bránit v případě, že by se jako autor označovala osoba, která skutečným autorem díla není. Určení osoby autora je často klíčové, jelikož se s autorstvím pojí všechna osobnostní i majetková práva.

II. Dále je součástí právo **určit způsob označení autorství při užití díla**. Musí se jednat o způsob přiměřený, který lze po uživateli spravedlivě požadovat. Nejobecněji se tak jedná o právo nějakým způsobem spojit jméno autora s jeho dílem, pakliže si to autor přeje (o dílech zveřejněných pod pseudonymem či anonymně viz dále). Ani právo na určení způsobu označení autorství při užití díla však není bezbřehé – nelze na něm trvat za všech okolností, zejména tehdy, pokud by to nebylo obvyklé. Autor také nemůže určovat příliš konkrétní

[21] TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4, str. 148.

podobu označení (přesný font, velikost, pozici označení), poněvadž by se jednalo o zneužití jeho práva.

Příkladem je třeba oznámení jména autora a názvu písně po jejím přehrání v rámci programu rozhlasového vysílání. Pakliže by byla daná píseň uvedena ve filmu (= audiovizuálním díle), nebylo by vhodné přímo ve filmu zmiňovat autora a název písně okamžitě po jejím přehrání, jelikož by došlo k narušení plynulosti filmu, zejména když má zvuková kulisa za cíl zpravidla jen podbarvit děj. Přesto má autor právo být přiměřeně označen, a tak by bylo nutné jej v tomto případě zmínit v závěrečných titulcích filmu, jinak by bylo porušeno jeho právo osobnostní autorské právo.

Zpravidla je také nepřípustné, aby uživatel u díla úmyslně odstraňoval začleněné označení autora v díle (např. odstranění části obrazového díla s podpisem autora či vymazání tzv. metadat (např. Id3 tagů) u hudebních souborů uchovávaných v elektronické podobě, jelikož smyslem označení autora je zejména zajištění možnosti uživatele či jiných osob spojit dílo s jeho autorem, např. pro vyhledání dalších autorových děl či řešení nakládání s právy k danému dílu.

III. Právo na určení **způsobu označení autorství**, tedy zda bude dílo zveřejněno pod pravým jménem autora, pseudonymem či anonymně. Toto právo souvisí s obecným autorovým právem vystupovat pod pseudonymem, či anonymně (§ 7 AutZ). Všichni ostatní musí toto právo respektovat a neuvádět autora jinak (třeba pod jeho pravým jménem).

Může dojít i k situaci, kdy autor zveřejňuje různá díla pod různými pseudonymy, jelikož si nepřeje, aby byla všechna díla spojována s jeho osobou (či jedním pseudonymem). Prozrazením daného pseudonymu či jeho spojováním by tak mohlo dojít i k porušením autorova práva na totožnost a pseudonym (dle ust. § 7 AutZ spolu s ust. § 79 o. z.).

4.3.3. Právo na nedotknutelnost díla

I. dát svolení ke změně a zásahu do díla,
II. způsob užití díla nesnižující jeho hodnotu
III. výjimka pro parodii a karikaturu
IV. autorský dohled

§ 11 odst. 3 AutZ:

Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla, nestanoví-li tento zákon jinak. Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.

Autorská díla jsou chráněna jako celek, dokončený i v jednotlivých vývojových fázích, dále i jeho části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují pojmové znaky díla. Ochranu částí díla dělíme na vnitřní a vnější. **Vnitřní ochrana** názvu díla a jeho postav a dalších částí znamená jejich ochranu v rámci ochrany celého díla, jako jeho součást. **Vnější ochrana** znamená ochranu použití části děl (postav, názvu, části textu písně) mimo dílo jako celek (v odvozené tvorbě). Práva vyplývající z vnější ochrany spadají do majetkových autorských práv, vnitřní ochrana spadá do osobnostního práva na integritu.

Bez ohledu na oprávněnost změny díla může po užití dojít ke vzniku odvozeného autorského práva, pokud jsou naplněny znaky autorského díla, tedy když je dílo zpracováno uměleckým způsobem. Příkladem odvozeného autorského práva může být překlad či dopsání děje.

I. **Změna a zásah do díla.** Do integrity díla smí zasahovat (provádět změny) jen autor. Ostatní subjekty (například nabyvatelé licence) mohou provádět tyto změny jen v nejužším nutném rozsahu, který je potřeba k užití díla způsobem, na kterém se s autorem dohodli v licenční smlouvě.

Tato podmínka se vztahuje jak na úpravy netvůrčí povahy (úprava fontu textu literárního díla), tak i úpravy umělecké. Takovými zásahy je například změna obsahu a formy díla, nebo doplnění komentářem a dodatky, pokud by tyto doplňky budily dojem, že jsou součástí díla vytvořené autorem.

Od doplnění díla je třeba odlišit spojení díla s dílem jiným (předmluvou, doslovem, komentářem, či zařazením do sborníku), které spadá do sféry majetkových práv (způsob užití díla).

Výjimky, kdy souhlas se zásahem do integrity díla není potřeba, jsou vymezeny zákonem. Jedná se o:

- **Díla audiovizuální a audiovizuálně užitá**, kdy postačí (písemný) souhlas se začleněním do audiovizuálního díla k omezení většiny osobnostních autorských práv. Jelikož je jako autor výsledného audiovizuálního díla určena jen jedna osoba – režisér, tak všichni ostatní, kteří se podíleli na výrobě díla (scénáristi, herci, autoři děl audiovizuálně užitých) nemají možnost bránit hospodářskému využívání výsledného audiovizuálního díla. Nutno podotknout, že toto je specifická výjimka z objektivní pravdivosti autorství, tedy pravidla, že autorem díla je ten, kdo dílo fakticky vytvořil, pro účel jednoduššího hospodářského využití výsledného díla. (ust. § 5 odst. 1 AutZ)
- **Díla zaměstnanecká**, kdy zákon stanovuje vyvratitelnou domněnku souhlasu autora se zásahem do svých os. aut. práv, a to k zveřejnění, úpravám, zpracováním včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného či k uvádění díla na veřejnosti pod jménem zaměstnavatele a k dokončení díla po smrti zaměstnance. Do těchto práv autora může zaměstnavatel (či 3. osoba, které jsou všechna práva vyplývající ze zaměstnaneckého poměru se souhlasem zaměstnance postoupena) zasahovat jen v rozsahu nezbytně nutném k hospodářskému využití díla.
- **Díla kolektivní**, na které se vztahuje stejná úprava ohledně omezení os. aut. práv jako u děl zaměstnaneckých, pakliže byla vytvořena v rámci zaměstnaneckého poměru či na zakázku.
- **Licenční smlouvu**, pokud je v rámci užití díla, na kterém se autor a 3. osoba dohodli nutné zasáhnout do autorova práva na integritu (např. vytvoření překladu).

II. Jakékoliv změny či způsob užití díla nesmí způsobit, že by byla **snížena (umělecká) hodnota díla.** Tento zákaz se vztahuje na všechny způsoby užití, ať již se souhlasem autora (dobrovolné), či bez něj (na základě zákonné licence, např. úřední či zpravodajská licence).

Rozhodování o tom, zda je dané užití způsobem dehonestujícím, je na uvážení soudce. Jedná se o posouzení **objektivní** (podobně jako ve většině zemí), tedy nestačí jen fakt, že se dané zpracování autorovi z nějakého důvodu nelíbí (větší důraz na subjektivní názor autora je kladen v právní úpravě Francie).[22] Proto je potřeba posuzovat každý případ jednotlivě, dle povahy díla, námětu, hodnotovému zaměření díla, okolnostem užití, účelu užití a dalších kritérií specifických pro daný případ.

[22] Telec, I., Tůma, P.: Autorský zákon. Komentář 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2007 str. 155-156.

Příkladem užití způsobem snižujícím jeho hodnotu může být pozměněná citace či citace vytržená z kontextu, dále je-li dílo užito v nevhodné souvislosti či třeba nevhodným otextováním hudebního díla.

III. Výjimka pro parodii a karikaturu

Zákonem č. 102/2017 Sb. s účinností od 20. 4. 2017 byla do autorského zákoníků po dlouhé době konečně přijata výjimka pro parodii a karikaturu.

> § 38g AutZ:
> Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo pro účely karikatury nebo parodie.

Diskuzí nad přidáním zákonné výjimky pro parodie do autorského zákona již proběhlo mnoho, výjimka pro parodie obsažena např. i v návrhu novely z roku 2006, jež se ale do finální verze nedostala. Jednalo se o výjimku umožněnou jednotlivým členským státům **EU** na základě **směrnice** 2001/29/ES.[23]

Pojem parodie není ani ve směrnici a zpravidla ani v jednotlivých právních řádech definován. Na základě rozhodnutí Soudního dvoru Evropské unie ESD C-201/13[16] však byly stanoveny znaky, které by parodie měla obsahovat, a zároveň bylo uvedeno, které znaky naplňovat nemusí. V rozhodnutí je uvedeno, že *„čl. 5 odst. 3 písm. k) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že **podstatné znaky parodie jsou**, že **evokuje existující dílo** a přitom se od něj **zřetelně liší** a že je **komická nebo ironická**.“* Na druhou stranu *„**nemusí splňovat podmínky**, podle kterých by parodie měla vykazovat **původní osobitost jinak než skrze zřetelné odlišnosti** od parodovaného původního díla, měla by **být racionálně připsatelná jinému autorovi než samotnému autorovi původního díla**, měla by se **týkat samotného původního díla** nebo by měla **uvádět zdroj** parodovaného díla.“*[24]

Při parodování díla lze snad vždy namítnout, že se **jedná o způsob užití díla snižující jeho hodnotu, jelikož je zesměšňováno.** V tom však tví účel parodií, a proto je autorovo osobnostní právo na integritu díla v těchto případech omezeno. V případném sporu, zda parodie svou intenzitou (a jinými okolnostmi) již nespadá pod zákonem krytou výjimkou a přílišně zasahuje do práva autora na integritu, se tak budou muset zkoumat jednotlivé aspekty

[23] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.
[24] Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 3. září 2014 Johan Deckmyn a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen a další, EU:C:2014:2132, ve věci C-201/13.

parodie a do jaké míry zasahuje do oprávněných zájmů autora. Ani výše uvedené rozhodnutí Soudního dvoru Evropské unie ESD C-201/13 nepopírá, že „*v určité **konkrétní situaci však musí*** (pozn. uplatnění výjimky pro parodii) ***respektovat přiměřenou rovnováhu mezi zájmy a právy** osob uvedených v článcích 2 a 3 této směrnice* (pozn. např. autorů) *na straně jedné **a svobodou projevu** uživatele chráněného díla, který se dovolává výjimky pro parodii ve smyslu citovaného čl. 5 odst. 3 písm. k), na straně druhé.“*[25] Zároveň je omezeno právo na uvedení zdroje parodovaného díla. S ohledem na specifičnost parodie a zejm. její komičnost je však dané omezení pochopitelné, neboť aby parodie byla pochopena, musí být původně dílo dostatečně známé již samo o sobě.

IV. Autor má **právo na autorský dohled** ohledně povinnosti uživatele užívat dílo způsobem nesnižující jeho hodnotu. Existují opět určité limity – autor může dohlížet jen tehdy, lze-li to po uživateli spravedlivě požadovat a vyplývá-li to z povahy a způsobu užití díla. Nesmí přitom dojít k šikanování uživatele. Autor tento dohled činí na své náklady.

4.4. Postmortální ochrana

Ačkoliv osobnostní práva zaniknou okamžikem autorovy smrti, tak současně dochází ke vzniku práv nových, které mají totožný obsah. Chrání se tím některé zájmy autora, které spadají do sféry os. aut. práv, a to prostřednictvím jeho příbuzných či skupin sdružujících autory. Nespadají tam všechna původní os. aut. práva, ale jen ta část z nich, o kterých si společnost (zákonodárce) myslí, že je správné je zachovat i po smrti. Např. ve Francouzském autorském právu osobnostní práva autora jeho smrtí nezanikají.

Jedná se o práva stanovená v § 11 odst. 5 AutZ:

a) Nikdo si nesmí osobovat jeho autorství k dílu
b) Dílo lze užít jen způsobem nesnižující jeho hodnotu
c) Uvedení autora díla při jeho užití (je-li to obvyklé)

Smrtí autora tak zanikají práva na rozhodování o (prvotním) zveřejnění díla, ochranu autorova pseudonymu či anonymity u jeho děl, právo na autorský dohled a na zachování integrity díla (takovým způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu).

[25] Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 3. září 2014 Johan Deckmyn a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen a další, EU:C:2014:2132, ve věci C-201/13

Subjekty, kterým zákon umožňuje tato práva nadále vykonávat, jsou:

a) **Osoby autorovi blízké**
b) **Právnická osoba sdružující autory**
c) **Příslušný kolektivní správce Osoby autorovi blízké:**

Osobami autorovi blízkými se rozuměly dříve osoby uvedené v ust. § 116 dřívějšího občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. V platném občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. tomuto odpovídá ustanovení § 22. Jedná se o příbuzného v řadě přímé (předci i potomci), sourozence, manžela (či registrovaného partnera), a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se zato (vyvratitelná právní domněnka), že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí. (v tomto kontextu osoby, které s autorem trvale žily ke dni úmrtí autora).

Právnické osoby sdružující autory

Jedná se o jakékoliv právnické osoby, většinou však sdružení dobrovolného charakteru (např. ve formě zapsaného spolku), které tak stanoví ve své zakladatelské listině. Dle zákona nemusí být zesnulý autor (bývalým) členem dané právnické osoby, v praxi však dochází k zúžení oprávněných subjektů jen na některé, věcně příslušné právnické osoby. [26]

Příslušný kolektivní správce

Jedná se o kolektivního správce sdružující autory daného typu děl, tedy např. Ochranného svazu autorského (OSA) pro ochranu autorů hudebních děl, či Divadelní, literární, audiovizuální agentury (DILIA) pro díla literární.

Jednotlivé subjekty mohou tato práva vykonávat dohromady i každý zvlášť, jelikož každému z okruhu oprávněných osob vznikla tato práva samostatně.

Zajímavé je, že tato práva nejsou nadále nijak časově omezená, kromě doby existence oprávněného subjektu. Pokud například zemřou všechny osoby autorovy blízké (třeba když po několika generacích vyhyne autorovo přímé potomstvo), tak již nebude nikdo z této skupiny, kdo by mohl daná práva vykonávat, a možnost výkonu těchto práv fakticky zanikne. Naopak právnické osoby sdružující autory a kolektivní správci jsou osoby umělými,

[26] Telec, I., Tůma, P.: Autorský zákon. Komentář 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2007 str. 160.

nezávislými na jednotlivých členech, a tudíž může vždy existovat subjekt oprávněný k výkonu těchto práv, ačkoliv s autorem za jeho života nemuseli mít jakýkoliv faktický vztah.

Doba trvání

Osobnostní aut. práva existují po dobu života autora a jeho smrtí zanikají. V případě těch práv, na která se vztahuje postmortální ochrana, není doba výkonu právně nijak omezená (fakticky jen po dobu existence oprávněných subjektů, tedy v případě příbuzných jen délkou života přímých potomků).

5. Evropské komunitární právo a osobnostní autorská práva

Česká republika je od vstupu do Evropské unie v roce 2004 vázána komunitárním právem, které se týká i autorského práva. Komunitární právo je nadřazeno vnitrostátní úpravě, a proto vnitrostátní úprava nesmí být s evropským komunitárním právem v rozporu. Cílem Evropské unie je harmonizovat právo jednotlivých členských států v určitých oblastech, ve kterých je k tomu Evropská unie zmocněna.

Rozhodující význam mají i rozsudky Evropského soudního dvoru při aplikování norem EU (např. určení, že z hlediska originality postačí u databází, fotografií a počítačových programů původnost, nikoliv statistická jedinečnost ve smyslu autorova vlastního duševního výtvoru. [27]

Práva duševního vlastnictví mají hospodářský význam v rámci obchodu a tudíž i jednotného evropského trhu, a proto jsou upravovány právem Evropské unie dle článku 118 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

Osobnostní autorská práva právní akty Evropské unie však přímo **neupravují**. Dle závěrů ze Zelené knihy o technologických výzvách autorskému právu z roku 1988 nejsou zatím os. aut. práva větší překážkou pro vytváření jednotného evropského trhu.[28] Stálá platnost tohoto závěru byla potvrzena závěrem z roku 2004 a absencí změn v přístupu.[29] Přesto zde určitý potenciál kolizí je – těchto os. aut. práv se autor nemůže vzdát ani je převést, tedy by tato práva mohla teoreticky bránit v hospodářském užití děl, a pokud by takové případy začaly způsobovat vážnější problémy, bylo by nutné na ně adekvátně reagovat patřičnou změnou právní úpravy ze strany Evropské unie.

---

[27] uvedeno v kauzách C-145/10 „Painer“ - Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 3. září 2014 Johan Deckmyn a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen a další, EU:C:2014:2132, a C-5/08 „Infopaq“ - Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 16. července 2009.Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening, EU:C:2009:465.

[28] Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action. COM (88) 172 final, 7 June 1988. [EU Commission - COM Document], čl. 5.6.27. [online], [cit. 2018-03-06], dostupné také z: http://aei.pitt.edu/1209/ [EN]

[29] HUGENHOLTZ, Bernt et al. The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy: Final report. [online]. Amsterdam: Institute for Information Law, University of Amsterdam, 2006. str. 42 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf [EN]

6. Mezinárodněprávní úprava

Autorského práva se v mezinárodním právu týká mnoho smluv. V historii měly velký význam bilaterární smlouvy mezi jednotlivými státy, za účelem vzájemné autorskoprávní ochrany a uznávání vzájemných nároků. Postupem času (nejvíce během 19. století) dochází k vytváření multilaterálních smluv, které tvoří určitý právní základ ochrany autorských (a v poslední době i s autorskými právy souvisejících) práv, závazný pro všechny signatáře. Tyto smlouvy a dohody stanovují určitý základ, avšak nijak nebrání jednotlivým státům jít nad stanovený rámec.

K nejvýznamnějším z nich se dnes připojila většina států světa. Hospodářský styk s ostatními, nečlenskými zeměmi může být podmíněn povinností připojit se k těmto mezinárodněprávním autorským úmluvám (podobně jako se Československo zavázalo připojit k Bernské úmluvě při uzavření mírové smlouvy po Druhé světové válce),[30] zejména aby nedocházelo k neoprávněnému užívání děl chráněných autorskými právy, respektive aby byly řádně placeny odměny související s užíváním děl.

Co se **osobnostních autorských práv** týče, tak ty dnešní mezinárodní smlouvy většinou neupravují. Os. aut. práva většinou nemají výrazný ekonomický dopad, a proto mezinárodní smlouvy nechávají jejich existenci a úpravu na jednotlivých státech. Výjimkou je Bernská úmluva, která zapříčinila počátek ochrany os. aut. práv i v zemích angloamerického systému práva. Z novodobých smluv je třeba zmínit tzv. internetové dohody, tedy Smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o autorském právu a Smlouvu WIPO výkonných umělců a zvukových záznamech a zaručení ochrany některých os. práv výkonných umělců, [31] obě z roku 1996.

[30] Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a Československem, podepsané v Saint-Germain-En-Laye ze dne 10. 9. 1919.
[31] [online], [cit. 2018-03-06], WIPO Performances and Phonograms Treaty, article 5.
dostupné také z: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295578#P90_8664 [EN].

6.2. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl [32]

První významnou mezinárodní úmluvou byla v roce 1886 Bernská úmluva, po jejich revizích nazývána též Revidovaná Bernská úmluva či RÚB. Do té doby byly uzavírány jen bilaterální smlouvy mezi jednotlivými státy, a proto v polovině 19. století vznikaly první tendence k vytvoření společné úmluvy, která by obsahovala základní body ochrany pro autory a jejich díla. Základem tak bylo jednak stanovení národního režimu míry ochrany pro zahraniční autory a dále stanovení minimálních práv. K původním devíti signatářským státům se postupně přidávaly další, a úmluva byla dále mnohokrát pozměněna a doplněna (Bernská úmluva byla upravena v letech 1896, 1908, 1914, 1928, 1948, 1967, 1971 a naposledy dodatkem z 28. září 1979). Např. změnou v roce 1971 došlo k určitým úlevám pro rozvíjející se země, neboť ty nebyly schopny plnit všechny striktní podmínky ochrany aut. děl a platit všechny autorské odměny v plné míře. Aby však byly i tyto země zavázány alespoň ostatními pravidly stanovenými v Bernské úmluvě, bylo nutné Bernskou Úmluvu v tomto směru revidovat.

K původní verzi z roku 1896 tak k dnešnímu dni přistoupilo 176 a k nejnovější verzi 185 smluvních států.[33]

Bernská úmluva vychází z evropského, kontinentálního pojetí autorských práv. RÚB stanovuje, že autorská díla jsou chráněna nezávisle na případné registraci díla, tedy že je dílu poskytována ochrana už od okamžiku vzniku (či případně okamžiku zachycení na hmotný záznam, pakliže si tak jednotlivé státy určí). Autorská práva dělí RÚB na majetková a osobnostní, a oběma druhům zaručuje ochranu a stanovuje minimální dobu ochrany těchto práv:

RÚB čl. 7 odst. 1
Doba ochrany přiznaná touto úmluvou trvá po dobu autorova života a padesát let po jeho smrti.

[32] české znění uvedené ve Vyhlášce ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1889, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971. In: . 32/1980, 133/1980.,
[online], [cit. 2018-03-06], dostupné také z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Bernska-umluva.pdf.

[33] [online], [cit. 2018-03-06], viz seznam přistoupivších zemí, přístupný na http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/. [EN]

Osobnostní autorská práva musí být chráněna stejně jako majetková aut. práva, minimálně po dobu autorova života a 50 let poté. Mnoho evropských zemí včetně České republiky tuto dobu prodlužuje nad tento minimální rámec stanovený Bernskou úmluvou, např. u majetkových práv na dobu života a 70 let po smrti autora (např. Francie, Německo, Španělsko, Česká republika). Pouze minimální dobu vyžadovanou RÚB z evropských států zachovává Bělorusko[34]. Dobu ochrany osobnostních aut. práv některé státy prodlužují na dobu neurčitou i po autorově smrti (Francie, Česká republika, Čína[35]), jiné jim zachovávají ochranu pouze ve stejné míře, jako právům majetkovým (Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Kanada, Německo).

RÚB čl. 6 bis

(1) **Nezávisle na majetkových právech** autorských a **i po jejich postoupení** má autor právo uplatňovat **své autorství k dílu** a **odporovat každému znetvoření**, zkomolení nebo jiné změně díla, jakož i jinému zásahu do díla, který by byl na újmu jeho cti nebo dobré pověsti.

(2) Práva přiznaná autorovi podle odstavce 1 se **po jeho smrti zachovávají alespoň do zániku majetkových práv** autorských a vykonávají je osoby nebo instituce oprávněné k tomu právním řádem státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu. Ty státy, jejichž právní řád platný v době ratifikace tohoto aktu nebo přístupu k němu neobsahuje ustanovení zajišťující ochranu všech práv uznaných podle odstavce 1 po autorově smrti, mohou však stanovit, že některá z těchto práv autorovou smrtí zanikají.

(3) Právní prostředky ochrany práv přiznaných v tomto článku se řídí právním řádem státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu.

Osobnostní práva jsou upravena v článku **6 bis**. Z těchto práv jsou výslovně zmíněna práva **osobovat si autorství** *(právo na uznání autorství)* a právo na ochranu proti užívání způsobem snižující hodnotu díla (*právo na integritu)***.**

S implementací ochrany osobnostním autorským právům po dlouhou dobu nesouhlasily Spojené státy americké. Proto se k Bernské úmluvě připojily až poměrně pozdě, a to v roce

[34] [online], [cit. 2018-04-06], Běloruský autorský zákon č. 194-3 z 11. 8. 1998, dostupný také z https://archive.is/20050321142536/http://www.wipo.int/clea/docs_new/en/by/by003en.html
[35] [online], [cit. 2018-03-06], Čínský autorský zákon z 26. 2. 2010. dostupný také z http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=186569 [EN]

1988 (v účinnosti od 1. 3. 1989),[36] a jen v minimálním rozsahu. Podobně tak učinila i Velká Británie.

Česká republika, respektive její formální předchůdce, se připojil již v roce 1921.[37]

6.3. Všeobecná úmluva o autorském právu

Zkráceně Všeobecná úmluva, byla uzavřena v Ženevě roku 1952. Význam této dohody spočíval v poskytnutí základní vzájemné ochrany autorských práv zejména pro ty státy, které se nechtěly či nemohly připojit k striktnější Bernské úmluvě, a pro další státy, které měly do té doby ochranu upravenou pouze na základě bilaterálních smluv. Zejména se jednalo o Spojené státy americké, které odmítaly přijmutí ochrany osobnostních práv a vzdání se nutnosti registrace pro poskytování ochrany.

Oproti Bernské úmluvě tak Všeobecná úmluva umožňuje, aby si jednotlivé státy stanovily nutnost registrace díla pro poskytnutí ochrany (v Bernské úmluvě registrace nesmí být podmínkou), nestanovuje se žádná minimální ochrana osobnostních autorských práv, a nepůsobí retroaktivně. Dále nepřipouští jakékoliv výhrady při přistupování (oproti četným výhradám u Bernské úmluvy, například výhrada Československa z roku 1971 k článku 33 ohledně předkládání problémů Mezinárodnímu soudnímu dvoru, od které bylo upuštěno v roce 1991).

K Všeobecné úmluvě se přidalo i velké množství státu Bernské úmluvy, aby tím zajistily alespoň nějakou formu ochrany vůči státům, které se Bernské úmluvy neúčastní. Tím však mohl vzniknout problém, jelikož by mohly některé státy využít možnosti zachování ochrany jejich zájmů v rámci ochrany autorských děl v zahraničí bez nutnosti dodržování přísnějších pravidel stanovených v Bernské Úmluvě, tedy že by odstoupily od ů od Bernské úmluvy a připojily se k Všeobecné úmluvě. Proto bylo do Všeobecné úmluvy přidáno ustanovení, které by takové státy vyjmulo z ochrany. Tím došlo mimo jiné k zachování míry ochrany osobnostním aut. právům dle Bernské úmluvy.

[36] [online], [cit. 2018-03-06], viz seznam přistoupivších zemí, přístupný na http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15. [EN]
[37] Tamtéž.

Osobnostní autorská práva však Všeobecná úmluva primárně neupravuje.

Československo přistoupilo a bylo zavázáno (kromě prvního dodatku) od roku 1960.

6.4. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

Neboli **TRIPS.**[38] Zkratka pochází z anglického Agreement on **T**rade-**R**elated Aspects of **I**ntellectual **P**roperty Right**s**. Jedná se o příloha 1C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).

Význam této dohody z hlediska autorského práva tkví ve stanovení způsobů ochrany duševního vlastnictví, např. určením zásady zacházení podle nejvyšších výhod pro všechny členy. Dohoda TRIPS například stanovuje, že autorským dílem není samotný nezpracovaný námět či myšlenka. Kromě toho dohoda TRIPS zavazuje členské státy k podstatné části povinností vyplývajících z Bernské úmluvy, avšak morální práva, uvedena v článku 6 bis Bernské úmluvy jsou explicitně z této povinnosti vyjmuta, a proto dohoda TRIPS **osobnostní práva primárně neupravuje.**

Touto dohodou z dubna roku 1994 je Česká republika vázaná od 1. 1. 1995.

6.5. Smlouva WIPO o autorském právu [39]

Pochází z roku 1996. Spolu se smlouvou WIPO o ochraně práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů se označuje jako tzv. internetové dohody.[40] Zavazuje státy, aby upravily své právní řády do souladu s významnými částmi RÚB, obdobně jako dohoda TRIPS. Oproti dohodě TRIPS však ji neobsahuje výjimku – vyjmutí článku 6 bis vztahující se k osobnostním autorským právům. Státy, které se připojily k dohodě WIPO musejí přijmout i ustanovení Bernské úmluvy vztahující se k osobnostním právům bez výjimky.

Touto smlouvou je Česká republika vázaná od 6. 3. 2002.

---

[38] [online], [cit. 2018-03-06], znění dohody TRIPS dostupné také z: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=305907 [EN].
[39] [online], [cit. 2018-03-06], znění dostupné také z: http://www.wipo.int/wipolex/en/treaties/text.jsp?file_id=295166 [EN].
[40] Ministerstvo průmyslu a obchodu, odbor 06200. Ostatní mezinárodní dohody v oblasti práv k duševnímu vlastnictví [online]. 2009 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/dokument6205.html.

7. Právní úprava ve vybraných zahraničních státech

Pro účely této práce jsem vybral dva nejznámější zástupce angloamerického systému. Prvním z nich je Spojené království Velké Británie a Severního Irska (dále jen „Velká Británie"), které si i přes svoji geografickou blízkost k ostatním Evropským státům odlišuje od ostatních Evropských zemí svým diametrálně odlišným právním systémem. Velká Británie je významná i pro svůj dosavadní vliv na historii vývoje autorského práva vývoj práva. Druhým zástupcem systému Common Law jsou Spojené státy americké. Ze států kontinentální Evropy, které většinou mají dlouhodobou historii vývoje a ochrany os. aut. práv, jsem vybral Spolkovou republiku Německo a Francouzskou republiku, kvůli jejich historickému vlivu i odlišnostem v přístupu k os. aut. právům.

Již bylo zmíněno, že osobnostní autorská práva jsou v systému Common Law spíše cizím prvkem, že v těchto zemích tato práva existují jen poměrně krátkou dobu a často jsou chráněna jen v omezeném rozsahu. Výjimkou je Kanada, která osobnostní práva začlenila do svého právního řádu již v roce 1931, jen tři roky poté, co se morální práva objevila v Bernské úmluvě. Existence morálních práv v Kanadě však byla judikována i dříve.[41]

7.1. Spolková republika Německo

Základním rozdílem pojetí osobnostních práv ve Spolkové republice Německo (dále jen Německo) oproti jiným kontinentálním úpravám, zejména Francie či České republiky je, že vychází z doktríny **monismu**. Autorská práva osobnostní i majetková jsou Německu chápána jakožto práva tvořící jeden celek a nedochází tak k oddílné úpravě jednotlivých práv co se týče např. možnosti jejich převoditelnosti či doby trvání. Na tomto závěru nic nemění ani formální rozdělení autorských práv do jednotlivých pododstavců (všeobecná úprava, osobnostní, majetková a zvláštní autorská práva).

Německé autorské právo je upraveno primárně v Zákoně o autorském (původcovském) právu a právech příbuzných (autorský zákon) ze dne 9. září 1965 - (BGBl. I S. 1273),

[41] „autorovi zůstane druh osobnostních či morálních práv jakožto produktu z jeho mozku i po odloučení jeho materiálních práv k rukopisu" – Supreme court of Canada, 1911, case of Morang v. Le Seuer

německy *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz)*[42], zkráceně UrhG. V německém autorském zákoníku se obsahem autorského práva zaobírá čtvrtý odstavec (*Abschnitt 4*) UrhG.

V prvním pododstavci s názvem **všeobecná ustanovení** (*Allgemeines)*, je v ust. § 11 UrhG řečeno, že autorské právo chrání autora v jeho intelektuálních a osobních vztazích k jeho dílu a v rámci užití jeho díla. Dále má zajišťovat přiměřenou odměnu při užití jeho díla.

V druhém pododstavci s názvem **osobnostní autorská práva** (*Urheberpersönlichkeitsrecht*) jsou vyjmenována jednotlivá os. aut. práva, tedy právo na zveřejnění (§ 12, *Veröffentlichungsrecht*), právo na uznání autorství (§ 13 *Anerkennung der Urheberschaft*) a právo na integritu díla (proti znetvoření díla, § 14 *Entstellung des Werkes*).

Právo na zveřejnění dle § 12 UrhG v prvním odstavci stanovuje, že autor má právo určit, kdy má být jeho dílo zveřejněno. Dle druhého odstavce je autorovi vyhrazeno právo veřejně sdělovat obsah svého díla či jej popisovat, dokud ještě není dílo či jeho podstatný obsah s autorovým souhlasem zveřejněno. Právo rozhodovat o zveřejnění nemůže převést na jiného, ale může jinému udělit souhlas s takovým zveřejněním.

U **práva na uznání autorství** dle § 13 UrhG má autor právo na uznání svého autorství k dílu. Autor může určit, zda bude dílo opatřeno označením jeho autorství a jakým způsobem bude označení provedeno.

U **práva na integritu** díla dle § 14 UrhG. má autor právo zakázat znetvoření díla či jiné poškození (narušení, zásah), či hanlivé zacházení s dílem, které je schopné ohrozit autorovy legitimní duševní či osobnostní zájmy ohledně jeho díla. **U audiovizuálních děl a děl užitých** při jejich vytváření mohou jednotliví autoři zabránit **pouze zřejmé deformaci či jiný zjevný zásah do integrity díla**. Je zde tak menší míra ochrany osobnostního práva na integritu s ohledem na nutnou ochranu majetkových zájmů zadavatelů audiovizuálních děl.

Neoddělení majetkových a osobnostních práv v rámci monistického systému však může vyvářet problém při určení, jaký zájem autora má dané ustanovení zákona chránit. Příkladem takového problému může být výklad ust. § 39 UrhG. Ust. § 14 UrhG upravuje os. aut. právo

[42] [online], [cit. 2018-03-06] Znění v anglickém jazyce dostupné také z: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html [EN],
znění v původním německém jazyce dostupné také z: https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/ [DE].

na integritu díla (právo autora, aby do díla nebylo zasahováno) a ust. § 39 stanovuje, že držitel užívacího práva k dílu nesmí měnit dílo, jeho název či způsob označení autorství, není-li s autorem sjednáno jinak (odst. 1) a že jsou povoleny změny, které by autor nemohl v dobré víře odmítnout (odst. 2). Je tedy otázkou, zda má ust. § 39 UrhG pouze dále rozšiřovat osobnostní právo na integritu díla dle ust. § 14 UrhG., či zda se jedná nezávisle působící ustanovení chránící částečně i materiální zájmy. Německá judikatura došla k názoru, že § 39 UrhG má spíše vysvětlující a doplňující funkci, která pouze doplňuje ust. § 14 UrhG.[43]

V třetím pododstavci s názvem **majetková práva** (práva na zpeněžení, *Verwertungsrechte*) jsou autorovi přiznána práva na vytváření rozmnoženin (§ 16, *das Vervielfältigungsrecht*), rozšiřováni (§ 17, *das Verbreitungsrecht*) a vystavování (§ 18*, das Ausstellungsrecht*). Dále se jedná o právo zpřístupňování veřejnosti, zejména ve formě recitací, vystoupení a prezentací (§ 19, *das Vortrags-, Aufführungs- und Vorführungsrecht*), zpřístupnění díla veřejnosti (§ 19a, *das Recht der öffentlichen Zugänglichmachung*), právo na vysílání (§ 20, *das Senderecht*), právo na zpřístupňování audio a videozáznamu (§ 21, *das Recht der Wiedergabe durch Bild- oder Tonträger*) a právo na opětovné zpřístupnění vysílání a opětovné zpřístupnění zveřejněných děl *(§ 22, das Recht der Wiedergabe von Funksendungen und von öffentlicher Zugänglichmachung*). Dle třetího odstavce všeobecných ustanovení v § 15 UrhG se zpřístupněním veřejnosti rozumí situace, kdy je zveřejnění mířeno neurčitému okruhu osob z veřejnosti. Každý, kdo nemá osobní vztah s osobou užívající dané dílo nebo s ostatními osobami, kterým bylo dílo zpřístupněno v nemateriální podobě, má být považován za veřejnost.

Změny a zásahy do díla lze provádět **pouze se souhlasem autora** (§ 23 UrhG.)

Ve čtvrtém pododstavci, nazvaným **zvláštní autorova práva** (*Sonstige Rechte des Urhebers*) jsou zmíněna některá další autorova práva, právo na přístup autora k dílu (§ 25 UrhG), na opětovný prodej (§ 26 UrhG), a na odměnu při výpůjčce a při nájmu (§ 27 UrhG).

Autorské právo je předmětem dědictví (§ 28 UrhG), ale jinak není převoditelné (§ 29 UrhG), autor však **může poskytovat licence** a **povolit určité užívání** včetně zásahu do jeho osobnostních práv, **včetně možnosti specifických vzdání** se těchto osobnostních práv, pokud je vzdání dostatečně určité a není porušena samotná podstata těchto práv. Obdobně je třeba dostatečně opatrně postupovat v případě udělování obecných souhlasů, nesmí se tak jednat o

[43] DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. In: Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-808-7146-996.str. 36

souhlas blanketní. [44] Autor má dále **právo na odstoupení pro změnu přesvědčení** (§ 42 UrhG).

Autorské právo **trvá** obecně **po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti** (§ 64 UrhG). Uplynutím této doby zaniknou jak autorská práva majetková, tak i osobnostní (jedná se o jeden z důsledku monistické koncepce).

Oproti právní úpravě v České republice je tak významným rozdílem omezení osobnostních autorských práv po dobu autorova života a 70 let poté. Za zmínku stojí též omezení osobnostních práv u osob podílejících se na vzniku audiovizuálních děl pouze na **zřejmou deformaci či jiný zjevný zásah do integrity díla**, kdy má u jiných děl autor právo bránit se jakékoliv deformaci či negativnímu zásahu do integrity díla.

7.2. Francouzská republika

Francouzské autorské právo je často zmiňováno jako původní zdroj a zároveň nejčistší forma pojetí osobnostních práv v kontinentálním právním systému. Francouzské autorské právo představuje typický příklad dualistické koncepce autorských práv, tedy rozdělení autorských práv autora na práva osobnostní (*Droits moraux*) a majetková (*Droits patrimoniaux*). Již od dob francouzské revoluce (zejm. následně vydanými dekrety z ledna 13/19, 1791 a července 19/24, 1793)[45] je kladen důraz na osobnostní aspekt autorských práv, na osobu autora a na možnosti jeho ochrany, neboť právě autor je dle tradičního francouzského pojetí brán jako hlavní osoba, které má autorské právo sloužit, bez většího ohledu na zájmy ostatních osob (ať už společnosti jako celku či různých zadavatelů a investorů).

Osobnostní práva ve Francii jsou upravena ve francouzském autorském zákoníku (*Code de la propriété intellectuelle*) původně z roku 1992, naposledy novelizovaného v lednu roku 2018.

V úvodním článku L 111-1 je zdůrazněno, že ochrana autorova díla je exkluzivním nehmotným majetkovým právem, které platí *erga omnes*. Dále je přímo zdůrazněno, že se skládá jak z práv intelektuální (osobnostní) povahy, tak i povahy majetkové (jedná se o

[44] DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. In: Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-808-7146-996.str. 37

[45] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1. str. 45

zdůraznění dualistického charakteru). Práva jsou nezcizitelná, nepřevoditelná, je dána jen omezená možnost souhlasu s jednotlivými akty zásahu do osobnostních aut. práv. Blanketní souhlas je podobně jako v ostatních kontinentálních zemích (ČR, Německo) nepřípustný.

Osobnostní autorská práva jsou obsažena v kapitole 1 s názvem osobnostní autorská práva, články L 121-1 až L 121-9. Obsahují právo **osobovat si autorství** a **právo na integritu díla** (čl. L 121-1), **právo na prvotní zveřejnění** díla (které po autorově smrti může přejít na další pořadí, a to buď na osoby, které určil autor za svého života, či na některé jeho zákonné dědice (čl. L 121-2), **právo na odstoupení od smlouvy při změně přesvědčení autora** (čl. L 121-4). Dále je v zákoně obsaženo **právo autora na sběr svých článků a projevů** a jejich následnou publikaci ve formě sbírky (čl. L 121-8).

Právo osobovat si autorství a **právo na integritu díla** v čl. L 121-1 je formulováno tak, že autor má právo na **respektování jeho jména a autorství díla** (*droit au respect de son nom, de sa qualité et de son oeuvre*). V tom je obsaženo i právo, **aby se každý zdržel užívání díla způsobem snižující jeho hodnotu**, a takové užívání je posuzováno z pohledu autorova (subjektivního), tedy postačí, aby si autor myslel, že je dané užití nevhodné (pokud soud takovéto vyhodnocení autora, že dané užití snižuje hodnotu díla, příjme, čímž je zabráněno kompletní autorově svévoli). Obecným přístupem francouzských soudů je, že se snaží vyhodnotit, zda dané užití díla, na které si autor stěžuje, porušuje etiku daného díla (*dénaturer l'ethique de l'oeuvre)*[46]. Práva na respekt se obecně nelze vzdát, je však povoleno se ho v konkrétních případech vzhledem k určitému užití předem zřeknout.

Ochrana práva na integritu není obecně podmíněna určitými specifickými zájmy autora. Určitá úprava je však u počítačových programů, kde je pro zásah do integrity nutná podmínka porušení cti a dobré pověsti autora. Dále je právo na integritu omezeno u děl audiovizuálních, kolektivních děl a adaptací. Ohledně užívání ve formě parodií, karikatur a tzv. „pastiche" (jiných napodobenin) je v zákoně výslovně uveden zvláštní režim (čl. L 122-5).

Právo na prvotní zveřejnění díla (čl. L 121-2).

Podmínky a postup zveřejnění určuje autor. Zákon dále upravuje podmínky ohledně smluv o publikaci díla v čl. L 132-4. Po autorově smrti může přejít toto právo na další osoby v určitém pořadí, a to buď na osoby, které určil autor za svého života, či na některé jeho

[46] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1. str. 285

zákonné dědice. Dle čl. L 121-3 může po smrti autora v určitých případech o zveřejnění či nezveřejnění rozhodnout i soud, pakliže osoby, které mají po smrti autora právo o zveřejnění rozhodnout, zneužívají svého práva na zveřejnění či na nezveřejnění, a soud také rozhoduje v případech, že je takových osob více a dojde mezi nimi ke sporu, či pokud takových osob vůbec není.

Právo na odstoupení od smlouvy při změně přesvědčení autora (čl. L 121-4) Tohoto práva lze využít jak po uzavření smlouvy, tak i v případě, že je dílo již na základě smlouvy zveřejněno. Musí však nahradit druhé straně tím vzniklou škodu, a pokud se rozhodne dílo později opět zveřejnit, musí to navrhnout nejdříve původnímu vydavateli a za stejných podmínek, které byly původně ujednány.

U **audiovizuálních děl** je dílo hotové, pokud se na tom shodnou režisér (a případně další autoři) spolu s vydavatelem. Zničení originálu finální verze audiovizuálního díla je zakázáno. Následné změny v audiovizuálním dílu musí odsouhlasit opět režisér, případní další autoři a vydavatel. Právo osobovat si autorství je vázáno pouze k hotovému audiovizuálnímu dílu. U audiovizuálních děl také mohou být omezena osobnostní autorská práva některého z autorů, aby mohlo být dílo dokončeno. Jedná se o případy, kdy takový autor nechce nebo nemůže dílo dokončit (čl. L 121-6). U **počítačových programů** je omezeno autorovo právo na ochranu při porušení integrity díla, a to **vázáním na podmínku porušení cti a dobré pověsti autora**, a je vyloučeno autorovo právo na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení. (čl. L 121-7 4°).

Trvání osobnostních autorských práv není nijak omezeno. Majetková práva trvají po dobu autorova života a 70 let poté (čl. L L123-1). Právo na odstoupení od smlouvy při změně přesvědčení autora lze však využít pouze po dobu života autora.[47]

Oproti právní úpravě v České republice lze vyzdvihnout jednak odlišné pojetí pohlížení na určení, které užití díla lze považovat za užití **snižující jeho hodnotu**, a to z pohledu autorova (subjektivního), tedy postačí, aby si autor myslel, že je dané užití nevhodné (pokud soud takovéto vyhodnocení autora, že dané užití snižuje hodnotu díla, příjme). Dále stojí za zmínku možnost soudní ingerence do práva rozhodovat o zveřejnění/nezveřejnění díla po autorově smrti dle čl. L 121-3, kdy může rozhodnout i soud, aby se tím zabránilo zneužívaní

[47] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1, str. 286 [EN].

těchto práv na zveřejnění či na nezveřejnění oprávněnými osobami, či pokud takových osob vůbec není.

7.3. Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Spojené království Velké Británie a Severního Irska (dále jen „Velká Británie“) je původcem angloamerického systému práva. Prvním autorským zákoníkem na světě byl anglický zákon královny Anny z roku 1710 - Act for the Encouragement of Learning (Statute of Anne), jehož cílem byla „podpora učených autorů v psaní užitečných knih“[48]. V tomto zákoně byla autorovi přiznána ochrana po dobu 14 let s možností prodloužení na dalších 14 let, pokud byl autor naživu. Zákon zároveň stanovil pro poskytnutí ochrany nutnost splnění formalit ve formě registrace a uložení kopie.[49] Co se týče osobnostních autorských práv, tak ještě v autorském zákoně (*Copyright Act*) z roku 1956 existovalo pouze ustanovení ohledně nesprávného uvedení autora jako autora díla, které nevytvořil. Mimo to měl autor ochranu v rámci common law i dalších všeobecných osobnostních práv při porušení smluvním (*breach of contracts*) i nesmluvním (*torts*). Po přistoupení k Bernské úmluvě jsou v autorském zákoně (Copyright Act) z roku 1988 začleněna i morální práva dle článku 6 bis RÚB. V tomto zákoně z roku 1988 je také výslovně uvedeno, že Copyright je považováno za majetkové právo.[50]

Autorský zákon Velké Británie *(Copyright, Designs and Patents Act)*[51] tak vyjmenovává následující osobnostní autorská práva v části 1, kapitole 4 (*Part 1, Chapter IV)*:

a) **na označení autora** *(Right to be identified as author or director)*
b) **neužívání díla způsobem snižující jeho hodnotu** *(Right to object to derogatory treatment of work)*
c) **nebýt nesprávně označován jako autor** *(False attribution of work)*
d) **právo na nezveřejnění určitých fotografií a filmů** *(Right to privacy of certain photographs and films)*

[48] Z anglického „for the Encouragement of Learned Men to Compose and Write useful Books”; [online], [cit. 2018-05-06] celé znění zákona (Statute of Anne) dostupné také z: https://archive.org/stream/thestatuteofanne33333gut/33333.txt [EN].
[49] GINSBURG, Jane C. In: WILF, Steven Robert. Intellectual property law and history. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2012. International library of essays in law and society. ISBN 978-075-4628-811, str. 34 [EN].
[50] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1, str. 51 [EN].
[51] [online], [cit. 2018-05-06] znění v původním anglickém jazyce dostupné také z: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents [EN]

U práva na **označení autorství** jsou výslovně uvedeny jednotlivé případy, kdy má autor právo na označení autorství u jednotlivých druhů děl (literární, hudební, obrazová, architektonická, filmová/audiovizuální) i způsobů užití jednotlivých druhů děl (zejména pro komerční užití a užití v rámci zpřístupňování veřejnosti). A to včetně výjimek (počítačové programy, počítačem generovaná díla, design, či díla vytvořená v rámci zaměstnaneckého poměru), i povolených způsobů zásahu (např. zpravodajství*).*

Ohledně práva na **neužívání díla způsobem snižující jeho hodnotu**, přičemž užíváním se v tomto případě myslí jakékoliv užívaní, vedoucí ke změně, úpravě či zničení díla, vyjma překladu a přepisu hudebního díla do jiné tóniny. **Za způsob snižující hodnotu díla** se považuje takové užívání, které vede k znetvoření díla, či jinak poškozuje čest a reputaci autora či režiséra. Porušením tohoto práva je opět specificky popsáno u jednotlivých druhů děl i způsobů užití (zejm. v rámci zpřístupňování díla veřejnosti), včetně uvedení výjimek (souhlas autora, zpravodajství, u počítačových programů).

Právo **nebýt nesprávně označován jako autor** je formulováno jako negativní právo jakékoliv jiné osoby než autora, aby mu nebyla přisuzována ta díla, která nevytvořil. V České republice (a i většině jiných právních řádů) toto právo nespadá mezi autorská práva, ale mezi všeobecná osobnostní práva. Určité autorskoprávní specifikum se vztahuje k situaci, kdy je určité dílo sice původně vytvořeno autorem, ale bylo-li následně pozměněno, a narušitel vydává takovéto pozměněné dílo za původní. I v takovém případě se dle anglického práva jedná o porušení práva nebýt nesprávně označován jako autor.

Právo na **nezveřejnění určitých fotografií a filmů** bez souhlasů dotčené osoby. Jedná se o takové fotografie a filmy, které autor vytvořil na zakázku jiného pro jeho osobní a domácí účely, např. soukromé fotografie pořízené na svatbě. jelikož ve Velké Británii v době vydání tohoto zákona (1988) neexistovala obecná úprava práv na ochranu soukromí.[52] Opět se jedná o právo, které v jiných právních řádech není začleněno do autorských práv, ale do všeobecných osobnostních práv člověka (v ČR se jedná o právo na ochranu podoby a soukromí dle ust. § 84 a násl. o. z.).

Při vytvoření autorského díla v rámci **zaměstnaneckého poměru** se první oprávněnou osobou k výkonu autorských práv **stane zaměstnavatel**. Anglický zákon totiž autorství

[52] SKONE JAMES, E. P., MUMMERY, J. F., RAYNER JAMES, J. et al. Copinger and Skone James on copyright incl. international copyright with the statutes, orders, conventions and agreements thereto relating and precedents an court forms also related forms of protection. 13. ed. London, 1991. ISBN 04-213-9200-2, str.791 [EN]

přiznává té osobě, která jako první může vykonávat autorská práva (copyright), a u zaměstnaneckých děl (nikoliv však u děl jiných osob vytvořených na zakázku, ale nezávislými osobami) tato práva nabývá rovnou zaměstnavatel. Zaměstnanci (autorovi dle našeho práva) nevzniknou žádná práva. Zaměstnanec tak nemá ani právo na označení či ochranu dalších os. aut. práv, která vykonává rovnou jeho zaměstnavatel. Zaměstnavatel tak například může souhlasit i s užitím díla snižující jeho hodnotu třetí osobou.

Co se týče **doby trvání** os. aut. práv, tak ve Spojeném království trvají nejdéle po dobu existence autorských majetkových práv (copyrightu), tedy **dobu autorova života a 70 let** od jeho smrti. V případě práva nebýt označován jako autor cizího díla je tato ochrana kratší, a to jen po dobu autorova života a 20 let od autorovy smrti. Po smrti autora se těchto práv mohou po stanovenou dobu domáhat autorovi dědicové.

Osobnostních autorských práv se **lze písemně vzdát** (*waiver*) vyjma práva nebýt nesprávně označován jako autor určitého díla. Vzdát se lze svých osobnostních aut. práv k jednotlivým dílům, ale i obecně, a to i k dílům budoucím. Vyjma převodu práva v případě smrti autora (*mortis causa*) jsou os. aut. práva nepřevoditelná.

Oproti naší právní úpravě jsou os. aut. práva stejně jako v Německu limitována dobou autorova života a nejdéle 70 let poté. Dalším rozdílem oproti naší právní úpravě je, že autorské právo může vzniknout jiné osobě, než která dílo skutečně vytvoří v případě zaměstnaneckých děl. V naší právní úpravě tato práva vznikají zaměstnanci, ale mohou být ve prospěch zaměstnavatele omezena. Našemu právu je také úplně neznámý institut vzdání se práv (*waiver*).

7.4. Spojené státy americké (USA)

Vývoj autorského práva ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“) vychází jednak z tradičního práva Velké Británie, ale následně se vytvářelo samostatně, zejména na základě postupně se utvářející vlastní rozhodovací praxe.

Pravomoc spravovat zákony ohledně ochrany autorských práv svěřili otci zakladatelé Spojených států v Ústavě USA ze dne 17. září 1787 Kongresu USA, jako jednu z jeho pravomocí, v článku 8:[53]

> Podporovat vědecký pokrok a užitečné znalosti a umění tím, že zajistí spisovatelům a vynálezcům na určitou dobu výhradní právo k jejich dílům a vynálezům [42]

Pravomoc vydávat zákony ohledně ochrany autorských práv má dle Ústavy USA na celostátní úrovni Kongres. Prvním autorským zákonem vydaným na federální úrovni, tedy platném pro celé území Spojených států amerických byl Copyright Act z května roku 1790. Autorskoprávní ochrana vztahovala na mapy, schémata a písemné texty, tedy na výtvory užitečné, a tudíž podporující rozkvět ekonomiky USA. Doba ochrany byla podobně jako v zákoně královny Anny stanovena na 14 let, s možností prodloužení na dalších 14 let, pokud byl autor stále naživu. Pro ochranu bylo třeba splnit formality ve formě registrace, uložení kopie do archivu a vložení copyrightové doložky do textu díla.[55]

Nejnovější zákon ohledně autorského práva (*Copyright Act*) pochází z roku 1973, v novelizované podobě skrz dodatky (amendments) funguje dodnes. Jelikož se jedná všeobecně platný a stálý zákon, je na federální úrovni uveden v Kodexu Spojených států amerických, části 17 (United states Code, U.S.C., Title 17).

Od určitých podmínek, které Spojené státy americké tradičně u každého díla vyžadovaly, bylo s ohledem na přistoupení k mezinárodním úmluvám (zejména Revidované Bernské úmluvě), upuštěno. Například díla poprvé publikována mimo hranice USA dříve musela obsahovat tzv. copyrightovou doložku. V ní musely být zaznamenány alespoň tyto 3 znaky:

A) označení copyrightu - ©, „copyright“ či „Copr.“
B) datum publikace
C) jméno (název) držitele práv.

---

[53] V originálním změním „To promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the exclusive Right to their respective Writings and Discoveries“ [online], [cit. 2018-03-06] dle překladu dostupného z http://klempera.tripod.com/ususta va.htm

[54] [online], [cit. 2018-03-06] Přepis Ústavy USA dostupný na http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html [EN]

[55] GINSBURG, Jane C. In: WILF, Steven Robert. Intellectual property law and history. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2012. International library of essays in law and society. ISBN 978-075-4628-811, str. 37-38 [EN]

Po přistoupení k Revidované úmluvě Bernské tak dnes již copyrightová doložka není vyžadována (ani u děl vytvořených na území USA, ani u děl zahraničních), přesto se nadále v USA používá, neboť dává ostatním osobám vědět, koho mají kontaktovat v případě zájmu o získání licence.

Stejně tak není formálně nutná registrace díla u Amerického registračního úřadu (*U. S. Copyright Office*) pro možnost domáhání se ochrany svého autorského práva. Přesto je registrace fakticky nutná pro efektivní hospodářské využití a nakládání díla (neboť jinak nevzniká v případě sporu nárok na paušální náhradu újmy při zásahu do autorských práv a nárok na náhradu odměny zastupujícím advokátům), a tak je prakticky pro díla poprvé zveřejněna v USA (vytvořená občanem USA či v USA poprvé publikovaná) nutná.[56]

Ve Spojených státech jsou odlišné parametry pro definici díla (zejména nutnost jeho permanentní fixace). Existuje zde **plná převoditelnost majetkových práv**, kdy původní autor o tato práva plně přijde při poskytnutí neomezené a bezvýhradní licence (nezbyde mu ani tzv. holé autorské právo).

V USA mají autorská práva zejména funkci ochrany hospodářského užití díla – jak autora, tak investora. V určitých případech může osoba, která autorské dílo vytvořila, pozbýt veškerá práva k takovému dílu, tedy lze plně odloučit autora od jeho díla.

Autor (dle naší terminologie) také pozbude všechna práva k dílu, pokud jej vytvoří v režimu díla na zakázku (*work made for hire*), tedy buď jako dílo zaměstnanecké, nebo jako dílo vytvořené na objednávku. V takovémto případě je jako autor výsledného díla zákonem určen zaměstnavatel, a pokud se nedohodnou jinak, patří mu i **veškerá autorská práva k dílu**. Dílo spadá pod režim *work made for hir*e pokud:

1) dílo bylo vytvořeno zaměstnancem v rámci jeho zaměstnání, nebo
2) dílo splňuje následující tři požadavky:
    a. bylo specificky objednáno či zadáno
    b. spadá do jedné z devíti specifických kategorií (příspěvek do společného díla, část díla v kategorii pohybových obrazů *(motion pictures)* či jiných audiovizuálních děl, překlad atd.) a
    c. strany podepsaly dohodu, která dané dílo označuje jako dílo na zakázku *(work made for hire)*.

[56] MCJOHN, Stephen M. Intellectual property: examples and explanations. New York, NY: Aspen Publishers, c2003. ISBN 07-355-2719-9 [EN]

V praxi se tak většinou autorem filmů, programů a dalších autorských děl, na kterých pracovalo větší množství lidí, stává produkční společnost.

Ukončení transferu a licencí udělených autorem

Autor **může po uplynutí doby 35 let po dobu 5 let** získat zpět poskytnutá práva, či licenci. Musí o tom druhou stranu alespoň dva roky předem informovat. Tato druhá strana (která do té doby měla exkluzivní či neexkluzivní licenci) ji pak ztrácí, a tedy nesmí dílo nadále nijak užívat (bez opětovného získání licence), s výjimkou děl odvozených (derivativních), která vytvořila. Tedy pokud získá nakladatelství A) autorská práva k novele autorky B), podle které následně natočí film a autorka B) po 37 letech oznámí zákonné zrušení licence, nakladatelství A) stále zůstane právo jakkoliv nakládat s natočeným filmem, jako dílem odvozeným.

Toto právo se nevztahuje na díla v režimu *work made for hire*; tedy ani na zaměstnance, který dílo v rámci smlouvy vytvořil (z pohledu našeho práva by se jednalo o autora), ani na osobu zaměstnavatele (či jinou osobu), která je za autora považována dle práva USA.

Toto opatření umožňuje autorovi získat určitou satisfakci, pakliže se jeho dílo po určité době stane úspěšným. Není zde právo na přiměřenou dodatečnou odměnu jako v naší úpravě, a tak se to řeší tímto způsobem. Nepřímo tím může vykonávat za stanovených podmínek (uplynutí doby, notifikace) i svá osobnostní aut. práva.

7.4.1. Osobnostní aut. práva

Os. aut. práva (*rights to attribution and integrity*) zákon výslovně přiznává pouze vizuálním dílům *(visual works)* dle 17 U.S.C. § 106A.

Nelze ovšem říci, že by osobnostní aut. práva absentovala pro neobrazová autorská díla v americkém právu úplně. Autor se jich může dovolávat například skrze svá práva majetková. Např. právo bránit užívání díla způsobem snižující jeho hodnotu spadá obecně pod majetkové právo dílo upravovat (*right to adapt*). Zda bylo dílo zveřejněno (či měl uživatel oprávnění ke zveřejnění) bude hrát velkou roli při posuzování, zda dané užití spadá pod zákonem povolenou výjimku „*fair use*“, tedy užití ze zákona povolené i bez poskytnutí licence. Další ochranu může autor získat například prostřednictvím:

1. Ust. § 43(a) Lanhamova zákona o ochranných známkách[57], vztahující se na nepravdivé označení původu a nepravdivý popis, které se může vztahovat i na některé případy označení osoby autora u děl chráněných autorským právem
2. Ustanovení autorského zákona ohledně majetkových práv autora či ustanovení ohledně ukončení transferu a licencí udělených autorem
3. Státní a lokální zákony a obecné právo (common law), upravující porušení smluvních povinností, podvod, nekalou soutěž, pomluvu či zásah do soukromí

Stále je však nutno mít na paměti, že osobnostní prvek ochrany díla vždy ustupuje do pozadí vůči prvku majetkovému, tedy jsou primárně chráněná majetková práva.

7.4.2. Soulad americké právní úpravy se závazky na ochranu os. aut. práv vyplývající z Bernské úmluvy

Otázka souladu dosavadní právní úpravy (zejména absence výslovné zákonné úpravy osobnostních autorských práv) byla předmětem diskuze i v době přistoupení USA k Bernské úmluvě, tedy ke dni 1. 3. 1989.[58] Spojené státy nepřijaly obecný zvláštní zákon vztahující se k osobnostním autorským právům s tím, že dosavadní úprava prostřednictvím jiných institutů je postačující i pro ochranu osobnostních aut. práv. Jednalo se například o ochranu prostřednictvím nekalé soutěže, ochrany proti podvodům, či v rámci porušení smluvních povinností. Byl přijat pouze jeden zákon o implementaci Bernské úmluvy (*Berne Convention Implementation Act)* z roku 1988, který však nijak nezmiňoval osobnostní autorská práva, a dále zákon o právech autora vizuálních děl *(Visual Artists Rights Act - VARA)* z roku 1990, který sice obsahoval základní osobnostní autorská práva dle čl. 6 bis Bernské úmluvy, vztahoval se však pouze na originály vizuálních děl. Kromě toho kongres Spojených států výslovně uvedl, že Bernská úmluva není přímo aplikovatelná, a tudíž se nelze práv v ní uvedených dožadovat přímo, zároveň však přístup k Bernské úmluvě nijak nesnížil ani

[57] Lanham Trade - Mark Act, Pub. L. 87–772, 76 Stat. 769, kodifikovaný v části 15 U.S.C., § 1125 a násl. [online] [cit. 2018-06-05] Dostupný také z https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2016-title15/html/USCODE-2016-title15-chap22-subchapIII-sec1125.htm

[58] HOLST, Kimberly Y. W. A Case of Bad Credit?: The United State and the Protection of Moral Rights in Intellectual Property Law, 2005. [online] Buffalo Intellectual Property Law Journal, Vol. 3, No. 2, p. 105, 2006. [cit. 2018-06-05] Dostupné také z: https://ssrn.com/abstract=1662715 [EN].

nezvýšil míru ochrany těchto práv.[59] Přijetí Bernské úmluvy tak mělo pouze vyjadřovat to, že Spojené státy uvádějí, že jejich právní řád je již v době přijetí RÚB v souladu s jejími požadavky, a přistoupení k RÚB bylo jen určitou formalitou.[60] Soulad práva USA poskytujícího dostatečnou ochranu i bez přijetí zvláštního zákona potvrdil i tehdejší generální ředitel Arpad Bogsch ze Světové organizace duševního vlastnictví (*World Intellectual Property Organization - WIPO).*[61] S tímto závěrem však nesouhlasí např. Kimberly Holst[62] či Jane Ginsburg[63], jelikož ochrana os. aut. práv v rámci jiných prostředků psaného práva či v rámci common law (odlišného na území jednotlivých států USA) nemusí stanovit ochranu pro všechny případy tak obecně, jak jej presumuje čl. 6 bis Bernské úmluvy.

7.4.3. Možná změna právní úpravy v rámci práva USA?

Dne 23. ledna 2017 vydal Americký úřad autorského práva *(United States Copyright Office – USCO),* část Knihovny Kongresu (*Library of Congress)* podnět k veřejné studii na téma souladu současného práva USA s požadavky na ochranu os. aut. práv dle RÚB.[64] K tomu se mohla veřejně vyjádřit veřejnost.[65] Tato veřejná studie započala tím, že bylo v dubnu roku 2016 uspořádáno sympozium, v rámci kterého byla probrána historie vývoje os. aut práv v USA, hodnota os. aut práv a jednotlivé způsoby ochrany práva USA pro os. aut práva.

---

[59] Viz znění zákona o implementaci Bernské úmluvy z 31. října 1988, § 2 odst. 3 - H.R. 4262 — 100th Congress: Berne Convention Implementation Act of 1988. www.GovTrack.us. 1988. June 5, 2018, [online] [cit. 2018-06-05], dostupné take z: https://www.govtrack.us/congress/bills/100/hr4262 [EN].

[60] HOLST, Kimberly Y. W. A Case of Bad Credit?: The United State and the Protection of Moral Rights in Intellectual Property Law, 2005. [online] Buffalo Intellectual Property Law Journal, Vol. 3, No. 2, p. 105, 2006. Str. 131-132. [cit. 2018-06-05] Dostupné také z: https://ssrn.com/abstract=1662715 [EN].

[61] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1, str. 291 [EN].

[62] HOLST, Kimberly Y. W. A Case of Bad Credit?: The United State and the Protection of Moral Rights in Intellectual Property Law, 2005. [online] Buffalo Intellectual Property Law Journal, Vol. 3, No. 2, p. 105, 2006. Str. 134. [cit. 2018-06-05] Dostupné také z: https://ssrn.com/abstract=1662715 [EN].

[63] Ginsburg, Jane C., The Most Moral of Rights: The Right to be Recognized as the Author of One's Work, 11. 6. 2016. [online] Geo. Mason. J. Int'l. Commercial L., Forthcoming; Columbia Public Law Research Paper No. 14-517. [cit. 2018-06-06]. Dostupné také z SSRN: https://ssrn.com/abstract=2806316 [EN]

[64] CLAGGETT, Karyn Temple. Study on the Moral Rights of Attribution and Integrity: A Notice by the Copyright Office, Library of Congress on 01/23/2017 [online] [cit. 2018-06-06], dostupné z: https://www.federalregister.gov/documents/2017/01/23/2017-01294/study-on-the-moral-rights-of-attribution-and-integrity#footnote-19-p7871 [EN]

[65] Jednotlivé příspěvky jsou dostupné na adrese: [EN] https://www.regulations.gov/docketBrowser?rpp=25&so=ASC&sb=title&po=0&dct=PS&D=COLC-2017-0003

V rámci sympozia například kriticky vystoupila prof. Jane C. Ginsburg, vyučující právo na Kolumbijské univerzitě práva s příspěvkem ohledně práva na uznání autorství a (ne)souladu současné situace v USA.[66] Otázka dostatečné autorskoprávní úpravy vyvstala zejména v reakci na rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v kauze Dastar v roce 2003.[67] V této kauze nebylo žalobci přiznáno právo na uvedení autorství u díla, které nepodléhalo copyrightové ochraně z důvodu uplynutí stanovené doby (tedy které již nemělo ochranu majetkových autorských práv) a snaha žalobce o ochranu skrze ust. § 43(a) Lanhamova zákona o ochranných známkách[68], vztahující se na nepravdivé označení původu a nepravdivý popis, nebyla soudem přijata. Dle názoru soudu totiž pojem „původ" (*origin*) vyjádřený v Lanhamově zákoně o ochranných známkách nelze vykládat ve smyslu práva na uvedení autorství dle autorského zákoníku. Soud použil odkaz na výslovnou úpravu v zákoně o právech autora vizuálních děl *(Visual Artists Rights Act - VARA)*, kde je toto právo výslovně uvedeno. Proto v daném případě pojem „původ" v rámci „nepravdivého označení původu" nebylo lze v tomto případě aplikovat a soud tak návrh žalobce zamítl. V odůvodnění rozsudku bylo uvedeno, že přiznání takovéhoto nároku by „*vytvořilo druh mutantního copyrightového práva, které by limitovalo federální právo veřejnosti na kopírování a užívání copyrightu, který již vypršel*"[69], a pokud by bylo cílem zákonodárce pomocí ustanovení v zákoně v Lanhamově zákoně zabezpečit ochranu os. aut. práv, učinil by tak výslovně, jako učinil v zákoně o právech autora vizuálncíh děl *(VARA)*. Některé soudy nižších instancí v USA tento rozsudek začaly vykládat tak, že zakazuje jakékoliv užití ustanovení zákonů o ochranné známce (*trademark law)* či nekalé soutěži (*unfair competition*) na případy sporů ohledně děl z titulu ochrany copyrightu, bez ohledu na to, zda copyright ještě existoval, či již vypršel, jak tomu bylo v případě kauzy Dastar.[70] Je tedy otázkou, zda z této studie učiní Kongres Spojených států amerických nějaký závěr, a jaký tento závěr bude.

---

[66] Ginsburg, Jane C., The Most Moral of Rights: The Right to be Recognized as the Author of One's Work, 11. 6. 2016. [online] Geo. Mason. J. Int'l. Commercial L., Forthcoming; Columbia Public Law Research Paper No. 14-517. [cit. 2018-06-06]. Dostupné také z SSRN: https://ssrn.com/abstract=2806316 [EN]

[67] Dastar Corp. v. Twentieth Century Fox Film Corp., 539 U.S. 23 (2003), [online] [cit. 2018-06-06] dostupné take z: https://supreme.justia.com/cases/federal/us/539/23/ [EN]

[68] Lanham Trade - Mark Act, Pub. L. 87–772, 76 Stat. 769, kodifikovaný v části 15 U.S.C., § 1125 a násl. [online] [cit. 2018-06-05] Dostupný také z https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2016-title15/html/USCODE-2016-title15-chap22-subchapIII-sec1125.htm

[69] „would create a species of mutant copyright law that limits the public's `federal right to copy and to use' expired copyrights ", bod 34 v rozhodnutí Dastar Corp. v. Twentieth Century Fox Film Corp., 539 U.S. 23 (2003), [online] [cit. 2018-06-06] dostupné take z: https://supreme.justia.com/cases/federal/us/539/23/ [EN]

[70] CLAGGETT, Karyn Temple. Study on the Moral Rights of Attribution and Integrity: A Notice by the Copyright Office, Library of Congress on 01/23/2017 [online] [cit. 2018-06-06], dostupné z:

7.4.4. Ochrana osobnostních autorských práv u originálních vizuálních děl

Kromě problematiky ochrany výše uvedené je však ochrana některých os. aut. práv výslovně zaručena v zákoně o právech autora vizuálních děl (*VARA*) z roku 1990, který byl začleněn do 17. části U.S.C, § 106A – Práva některých autorů na uznání *(attribution*) a integritu (*integrity)*. Tato práva jsou přiznána jen autorům **vizuálních děl** (*visual works).* Pod tento pojem spadají jednotlivé obrazy, kresby, výtisky a sochy (*painting, drawing, print, or sculpture*). Z logiky věci nelze ustanovení tohoto zákona ani analogicky používat pro ochranu jiných druhů děl, např. literárních, hudebních či audiovizuálních. I v rámci obrazových či sochařských děl se ochrana os. aut. práv poskytuje jen malému okruhu z těchto děl.

Podmínkou ochrany těchto visuálních děl je, že díla musí být **jedinečná**, **originární** – může existovat pouze omezené množství kusu (jediný originál, či edice čítající maximálně 200 jednotlivě jasně označených kusů),a pakliže se jedná o fotografie, aby kromě výše uvedených podmínek navíc byla vytvořena pouze za účelem vystavování. Zároveň je **negativně** vymezeno, na která díla se tento zákon nevztahuje.

Nevztahuje se na

a) plakáty, mapy, glóbusy, schémata, technické výkresy, diagramy, modely, aplikované umění (designy), díla, pohyblivé obrazy a jiná audiovizuální díla, knihy, časopisy, noviny, periodika, databáze, služby elektronických informací, a podobné publikace, žádná díla, která jsou používána pro účely obchodování, reklamy, propagace či obalu,
b) ani jejich částí,
c) ani na díla vytvořená v režimu zakázky *(work made for hire),*
d) na díla, kterým není poskytována autorská ochrana vůbec (copyrightová ochrana).

Os. aut. práva přiznána dle tohoto zákona jsou plně nezávislá na právech majetkových a patří výhradně autorovi. Autor svá osobnostní autorská práva nemůže převést, může však poskytnout licenci a strpět zásah do nich, či se jich výslovně vzdát formou písemného prohlášení podepsaného autorem *(to waive the right).*

---

https://www.federalregister.gov/documents/2017/01/23/2017-01294/study-on-the-moral-rights-of-attribution-and-integrity#footnote-19-p7871 [EN]

Jedná se o práva:

a) **být uveden jako autor** *(to claim authorship),*
b) **nebýt uveden jako autor u obrazových děl, která nestvořil** ***(****to prevent the use of his or her name […]),*
c) **aby dílo nebylo úmyslně užito způsobem snižujícím jeho hodnotu či poškozujícím pověst nebo čest autora,**
d) **zabraňovat spojování jména autora s takto neuctivě zpracovanými díly,**
e) **zabraňovat zničení díla, pakliže se jedná o dílo významné společenské hodnoty** *(recognized stature)*

Doba ochrany majetkových práv trvá ve Spojených státech na díla vzniklá po 1. lednu 1978 po dobu života autora a 70 let poté. U děl, kde se autorem stala právnická osoba, autor je neznámý (anonymní dílo) nebo je dílo zveřejněno pod pseudonymem, je ochrana poskytována po dobu 95 let od zveřejnění díla, či 120 let od vzniku díla, podle toho, která doba uplyne dříve. **Osobnostní práva** trvají jen po **dobu života autora** a jeho smrtí zanikají. Na jejich místo však nenastupují žádná práva jiná, jak je obvyklé v kontinentálním systému práva u těch států, které umožňují ochranu autorových osobnostních práv i po jeho smrti zejména prostřednictvím jemu příbuzných osob.

Lze tak shrnout, že ze všech právních úprav uvedených v této práci poskytuje právní úprava v USA nejnižší míru ochrany osobnostních autorských práv, a to vyjma vizuálních děl jen prostřednictvím jiných právních institutů. Takováto forma ochrany nemusí být pro autora pocházejícího z jiné země, zejména jedná-li se o zemi s tradičním kontinentálním přístupem k os. aut právům, pochopitelná. S ohledem na celkovou odlišnost systému Common Law a kontinentálního systému i s obecnými specifiky autorského práva v USA je tak zejména dbát na přesné vymezení práv a povinností v rámci právního styku, uzavírání smluv a poskytování licencí ve Spojených státech amerických. Jelikož lze ve Spojených státech autorská práva v plném rozsahu převést, zakotvuje americké právo institut Ukončení transferu a licencí udělených autorem po 35 letech, například pro případy, kdy autor převedl svá práva na jiného za určitou odměnu, avšak z daného autorského díla se stal hit, z kterého plynou významné ekonomické zisky. V naší právní úpravě jsou obdobné případy řešeny právem na dodatečnou odměnu dle ust. § 2374 o. z.

8. Závěr

Zatímco majetková autorská práva byla regulována již od počátku existence autorského práva, neboť s majetkovými právy přímo korespondovala možnost hospodářského využití a dosahování zisku, nebyla osobnostní autorská práva v jednotlivých právních řádech přiznávána automaticky. Osobnostní autorská práva totiž zlepšují postavení původního tvůrce díla – autora, a to i v případě, že autor umožní prostřednictvím poskytnutí licence jiným osobám využívání jeho díla, čímž může docházet k omezování možností ekonomického využití pro druhou stranu (a případně i třetí osoby). Až postupným vývojem došla společnost k závěru, že je to právě osoba autora, bez které by autorské dílo nikdy nevzniklo, a proto je třeba chránit nejen možnost ekonomické exploatace díla, ale i autorova základní práva a jeho rozhodnutí, zda a jakým způsobem umožní ostatním se svým dílem nakládat. Zároveň s tím došlo k určení, že nositelem autorských práv je pouze osoba autora, a nikoliv jeho zaměstnavatel, vydavatel jeho publikace či jiný investor, bez kterého by autor neměl dostatek prostředků k vytvoření daného uměleckého díla. Ačkoliv byla v rámci jednotlivých soudních rozhodnutí některá osobnostní autorská práva přiznána i dříve, tak významný posun ohledně uznávání os. aut práv pochází až z období 18. století v Německu od Immanuela Kanta a dále z období po Francouzské revoluci, zejména výslovným zakotvením těchto práv v dekretech z ledna 13/19, 1791 a července 19/24, 1793)[71]. Tím byl založen základ kontinentálního pojetí rozdělení autorského s důrazem na osobou autora a rozdělením práv na osobnostní a majetková, který se následně promítnul i při vytváření Bernské úmluvy a jejich následných revizí, zejména její Římské revize z roku 1928, kterou byla zakotvena povinnost ochrany os. aut. práv osobovat si autorství (*právo na uznání autorství*) a ochranu před způsobem užívání snižující hodnotu díla (*právo na integritu díla*).[72] K Bernské úmluvě ve znění její nejnovější revize se připojila většina států světa, přesněji 185 z 206 existujících států.[73] Minimální standard ochrany os. aut. práv kromě Revidované Bernské úmluvy zakotvuje například i Smlouva WIPO o autorském právu a Smlouva WIPO o ochraně práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, obě z roku 1996. Přestože se většina mezinárodních dohod této otázce os. aut. práv vyhýbala (zejména kvůli nevoli Spojených států amerických být

[71] STERLING, J. A. L. World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1. str. 45 [EN].
[72] Tamtéž, str. 280.
[73] [online], [cit. 2018-03-06], viz seznam přistoupivších zemí, přístupný na http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15. [EN]

účastníkem takových dohod, které by stanovovaly povinnost ochrany os. aut. práv; proto takováto ustanovení nejsou uvedena ve Všeobecné úmluvě o autorském právu a jsou výslovně vyloučena i z dohody TRIPS), tak se situace v posledních letech změnila. Od přistoupení většiny států k Revidované Bernské úmluvě včetně nejdéle trvajícího odpůrce – Spojených států amerických – již o existenci osobnostních autorských práv může pochybovat jen málokdo. Lze tak uzavřít, že koncept existence a ochrany os. aut. práv je v dnešní době uznáván celosvětově.

Je pravdou, že země systému Common Law do svých právních řádů dlouhou dobu os. aut. práva nezačleňovaly, neboť v těchto zemích byl vždy větší důraz kladen na možnosti hospodářského nakládání s dílem. Autor byl v těchto zemích vnímán jako původní hybatel, který má mít sice právo na přiměřenou odměnu za svoji vykonanou práci (vytvoření díla), ale následně nesmí svými rozhodnutími bránit užívání a zpřístupňování díla co nejširšímu okruhu veřejnosti ve společnosti a tím zvyšování úrovně vzdělanosti a kultury ve společnosti jako celku. Státy tohoto systému se obávaly, že přijetím os. aut. práv dojde k omezování obchodního styku a k možnosti autora svých práv zneužívat. Po dlouhém vývoji v rámci mezinárodní práva a uzavření velkého množství mezinárodních úmluv však dnes i tyto státy uznávají některá os. aut. práva v minimální míře, a to buď výslovným uvedením a začleněním do svého právního řádu, resp. do autorských zákonů (Velká Británie, Austrálie), či alespoň prostřednictvím jiných právních institutů na ochranu jiných práv, kterými však lze dosáhnout stejného výsledku (USA, ačkoliv lze v tuto chvíli se závěrem o souladu polemizovat). Oproti zemím kontinentálního systému ale země systému Common Law (Velká Británie, USA) umožňují vzdát se os. aut. práv, a to případně i k přesně neurčeným budoucím dílům. Existence možnosti vzdání se os. aut. práv odpovídá záměru ochrany díla jako takového, a možnostmi jeho ekonomického využití v systému Common Law oproti důrazu na osobu autora a ochrany jeho práv. Země kontinentálního systému (Česká Republika, Francie, Německo) proto neumožňují se svých práv vzdát, pouze poskytnout souhlas k nějakému způsobu užívání. Takovýto souhlas musí být dostatečně určitý, jinak by bylo jeho udělení neplatné.[74]

Stále však platí, že ani os. aut. práva v jednotlivých právních řádech neplatí vždy absolutně. Vždy je třeba vyvažovat jejich užívání i se zájmy 3. osob. Ačkoliv taknelze

[74] Srov. DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. In: Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-808-7146-996.str. 37 a str. 38.

autorovi odepřít možnost rozhodovat o tom, kdy je jeho dílo hotové, a tedy kdy má dojít k prvotnímu zveřejnění díla veřejnosti, je nutno zabezpečit, aby tak autor nečinil způsobem bezdůvodně šikanujícím ostatní osoby. O to výraznější je nutnost stanovení mantinelů pro případy, kdy o těchto právech již nerozhoduje sám autor, jelikož zemřel, ale kdy o nich rozhodují jiné osoby, zpravidla jeho příbuzní, ale případně i další osoby či organizace. Stejně tak je třeba limitovat autorova osobnostní práva v případech, kdy se na určitém díle podílí více autorů, a to někdy i desítky až stovky fyzických osob, například u vytváření komplexních audiovizuálních děl, aby nedošlo ze zlovůle jedné osoby k ohrožení životaschopnosti a možnosti využití celého projektu. I v zemích kontinentálního typu dochází v takovýchto případech k možnosti předem zákonem stanovených zásahů do os. aut práva autorů, např. možnost dílo dokončit i bez souhlasu podílejícího se autora či omezení/zbavení autorova práva na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení (v ČR zejm. na základě vyvratitelných právních domněnek, např. ust. § 58 a násl. AutZ o zaměstnaneckých dílech včetně některých děl vytvořených na objednávku, úprava ohledně audiovizuálních děl a děl audiovizuálně užitých v ust. § 63 a násl. AutZ, ve Francii např. omezení dle čl. L 121-6 Francouzského autorského zákona u audiovizuálních děl či omezení autorova práva na ochranu při zásahu do integrity díla vázáním na podmínku porušení cti a dobré pověsti autora u počítačových děl a vyloučením autorova práva na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení dle čl. L 121-7 4° Francouzského autorského zákona).

8.1. Právní úprava v České republice a úvahy *de lege ferenda*

Právní úprava osobnostních autorských práv v České republice je dle mého názoru po prozkoumání vybraných zahraničních právních úprav celkově logicky uspořádaná a spravedlivá pro všechny zúčastněné osoby. Chrání v duchu kontinentálních systémů osobu autora, ale nedovolí mu výkonem svých práv šikanovat ostatní osoby. V poslední době lze taktéž shledat tendenci zákonodárce k uvolňování striktních osobnostních autorských práv, zejména u určitých typů děl, na kterých se podílí více osob, a proto nelze v plné míře zachovat os. aut. práva každé z těchto osob, neboť by tím mohlo dojít až k paralyzování jakékoliv osoby, které svědčí majetková aut. práva, s dílem nakládat.

Jako pozitivní je třeba nutno zhodnotit přidání zákonné výjimky ospravedlňující zásah do autorských práv pro parodii a karikaturu dle ust. § 38g AutZ. Možnost přidání této výjimky byla již dlouhou dobu na našem území diskutována, byla obsažena např. i v návrhu novely

z roku 2006, jež se ale do finální verze nedostala. Jednalo se o výjimku umožněnou jednotlivým členským státům EU na základě směrnice 2001/29/ES.[75]

Co se možných změn v našem právním řádu týče, tak si myslím, že by bylo vhodné v našem právním řádu výslovně uvést možnost poskytnutí souhlasu se zásahem do os. aut. práv. Ačkoliv lze takovýto souhlas vyvozovat z rozhodovací praxe soudů v ČR i zahraničních (např. Německa), nebylo by na škodu přidat ustanovení po vzoru Slovenska, které v rámci vytvoření nového autorského zákona č. 185/2015 Zbierky v ust. § 18 odst. 5 souhlas se zásahem vyjadřuje výslovně:[76]

> Autor môže používateľovi svojho diela udeliť súhlas so zásahom do svojich osobnostných práv. Súhlas so zásahom do osobnostných práv musí byť obmedzený rozsahom a spôsobom tohto zásahu, a ak nie je dohodnuté inak, možno ho odvolať.

Dle mého názoru by měla existovat možnost formulovat takovýto souhlas i ve smyslu vzdání se výkonu svých osobnostních autorských práv k určitému dílu. Myslím si, že je totiž třeba odlišovat skupiny uměleckých děl přímo vytvořených na zakázku, která mohou ze své povahy sloužit pouze zadavateli (např. autorské zpracování loga pro zoologickou zahradu, které v sobě obsahuje název této instituce) a děl ostatních, které sice mohou být vytvořeny na zakázku, ale svou podstatou nejsou vázána na osobu zadavatele (např. případy, kdy autor na zakázku vydavatele sepíše literární dílo – knihu).

U děl z první kategorie by autor zásadně neměl mít možnost skrz užívání svých os. aut. práv nadále zasahovat do těchto děl či omezovat zadavatele (či jeho právního nástupce), v jejich užívání za účelem získání další, neopodstatněné dodatečné odměny. Možnost uplatnění svých os. aut. práv by například mohlo být podmíněno pouze pro zásahy, které porušení čest a dobrou pověst autora či jiné zjevné zásahy (obdobně jako ve francouzské úpravě vztahující se k počítačovým programům či v případě německé úpravy omezení zjevné zásahy u audiovizuálních děl).

---

[75] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.
[76] ust. § 18 odst. 5 zákona č. 185/2015 Zbierky zákonov Slovenskej republiky, kterým byl nahrazen původní zákon č. 618/2003 Z. z.

Dané omezení autora na svých os. aut. právech by také muselo být při poskytování licence uvedeno výslovně včetně výslovného uvedení formy náhrady (např. peněžité) a její výše za to, že se autor ve svých os. aut. právech pro daný projekt omezil.

Jiným způsobem ochrany by mohlo být rozšíření omezení os. aut. u zaměstnaneckých děl (dle ust. § 58 a násl. AutZ) i na další díla. V aktuálním znění AutZ se zaměstnanecký režim kromě zaměstnaneckých děl použije na počítačové programy, databáze a kartografická díla, pakliže jsou vytvořena na objednávku (dle ust. § 58 odst. 7 AutZ).

Zákon sice u zaměstnaneckých děl uvádí, že zaměstnancova os. aut. práva jsou nedotčena, ale dále pomocí vyvratitelné domněnky uvádí, že autor svolil (tedy omezil svá práva) ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, není-li sjednáno jinak. Jednou z posledních novel AutZ, zák. č. 102/2017 Sb. s účinností od 20. 4. 2017 došlo ke změně ust. § 58 odst. 1 AutZ. Nově byla založena možnost postoupení všech práv zaměstnavatele třetí osobě se svolením autora (ledaže se tak děje v případě převodu obchodního závodu). Má se za to, že takové svolení je neodvolatelné, a vztahuje se i ke všem případným dalším postoupením. Třetí osoba, které bylo právo výkonu postoupeno, se pak pro účely tohoto zákona považuje za zaměstnavatele. To znamená, že jsou vůči ní omezena os. aut práva stejným způsobem, jako byla vůči původnímu, „skutečnému“ zaměstnavateli. V praxi tak může docházet k situaci, kdy je s autorem uzavřena zaměstnanecká smlouva, v které bude jednak uvedeno, že dochází k omezení os. aut. práv tak, jak to zákon předpokládá, a dále že autor souhlasí s případným postoupením na 3. osobu. Autor jako zaměstnanec v takovéto situaci bude zpravidla slabší stranou (kvůli vztahu ekonomické závislosti), která zpravidla nemá faktickou možnost změnit znění smlouvy, která mu bude předložena. Lze si představit i situaci, kdy bude např. určitá obchodní společnost založena pouze za účelem uzavírání pracovních smluv s autory, aby následně mohla práva a povinnosti z těchto děl včetně omezeného výkonu os. aut. práv postupovat na jiné subjekty. Pakliže je zákonem aprobovaný takovýto postup, v rámci kterého dochází k zásadnímu faktickému omezení os. aut. práv. zaměstnance i pro neurčitý okruh zaměstnancem vytvořených děl i do budoucna (odporující kontinentálnímu principu jasné definice předmětu souhlasu u zásahu do os. aut. práv autora a spíše připomínající angloamerický institut vzdání se práv), proč nelze obdobný režim výslovně sjednat i v rámci jednání mezi dvěma nezávislými subjekty u jiných děl vytvořených na zakázku, než jen u počítačových programů, databází a kartografických děl?

Dále nesouhlasím s poslední větou ust. § 11 odst. 5, která se zaobírá osobami, které mohou uplatnit ochranu os. aut. práv po smrti autora (resp. po zániku majetkových práv). Těmito osobami jsou v zákoně vyjmenovány osoba autorovi blízká (dle o. z.), právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce. Dle mého názoru by ochranu těchto práv neměla vykonávat právnická osoba či jakákoliv jiná umělá entita, která nemusí mít k osobě autora žádný faktický vztah, ale pouze autorovi nejbližší příbuzní, u kterých se předpokládá, že budou uplatňovat tato práva v souladu s názory, které zastával autor za svého života. Proto bych omezil možnost dovolání se těchto práv pouze na osoby autorovi blízké; jiným řešením by bylo stanovení doby ochrany stejně jako u majetkových práv, tedy po dobu života autora a 70 let po jeho smrti. Taková změna by byla v souladu s ohledem na ust. čl. 6 bis odst. 2 RÚB, neboť ten stanovuje, že os. aut. práva musí být chráněna nejméně do doby zániku majetkových práv, a stanovení okruhu osob oprávněných k výkonu těchto práv po smrti autora je ponecháno v diskreci jednotlivých států.

Zdroje

BARNETT, Griffin M. ***Recognized Stature: Protecting Street Art as Cultural Property.*** [online]. Chicago-Kent Journal of Intellectual Property, Volume 12, Issue 2, 7. 1. 2013. ISSN 1559-9493. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1095&context=ckjip [EN].

BELŠÁN, Eduard. ***Autorské právo z pohledu kontinentálního a angloamerického*****.** [online]. na odborném práv. webu Epravo.cz, Praha: epravo.cz, a. s., 11. 7. 2013 ISSN 1213-189X. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/autorske-pravo-z-pohledu-kontinentalniho-a-angloamerickeho-91680.html.

BUX, Udo. ***Duševní, průmyslové a obchodní vlastnictví.*** [online]. únor 2018. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.12.html [EN].

CLAGGETT, Karyn Temple. ***Study on the Moral Rights of Attribution and Integrity: A Notice by the Copyright Office, Library of Congress on 01/23/2017*** [online] [cit. 2018-06-06], dostupné z: https://www.federalregister.gov/documents/2017/01/23/2017-01294/study-on-the-moral-rights-of-attribution-and-integrity#footnote-19-p7871 [EN].

DE BLEECKERE, Alexander. ***Parody versus moral integrity right: ECJ to the rescue?*** [online]. International Law Office (ILO), 27. 10. 2014 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Intellectual-Property/Belgium/ALTIUS/Parody-versus-moral-integrity-right-ECJ-to-the-rescue [EN].

DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. ***Osobnostní práva autorská: podněty ke změnám v rámci mezinárodněprávní úpravy.*** **In:** ***Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property***. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-808-7146-996.

DUBIN, Joseph S. ***The Universal Copyright Convention.*** California Law Review, Volume 42, Issue 1, article 8, březen 1954. [cit. 2018-04-10]. Dostupné také z: https://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol42/iss1/8/ [EN].

GINSBURG, Jane C. ***A tale of two copyrights: Literary and property in revolutionary France and America.*** **In: WILF, Steven Robert.** ***Intellectual property law and history***. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2012. International library of essays in law and society. ISBN 978-075-4628-811. [EN].

Ginsburg, Jane C., ***The Most Moral of Rights: The Right to be Recognized as the Author of One's Work***, 11. 6. 2016. [online] Geo. Mason. J. Int'l. Commercial L., Forthcoming; Columbia Public Law Research Paper No. 14-517. [cit. 2018-06-06]. Dostupné také z SSRN: https://ssrn.com/abstract=2806316 [EN].

GOLDSTEIN, Paul a P. B. HUGENHOLTZ. ***International copyright: principles, law, and practice***. 3rd ed. Oxford; New York: Oxford University Press, c2013. ISBN 978-0-19-979429-4. [EN].

HARRIS, Lesley Ellen. ***Moral Rights in Works of Visual Art in the U.S.*** [online]. 2011 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.copyrightlaws.com/wp-content/uploads/2010/01/Moral-rights-in-the-US.pdf [EN].

HOLST, Kimberly Y. W. ***A Case of Bad Credit?: The United State and the Protection of Moral Rights in Intellectual Property Law****,* 2005. [online] Buffalo Intellectual Property Law Journal, Vol. 3, No. 2, p. 105, 2006. [cit. 2018-06-05] Dostupné také z: https://ssrn.com/abstract=1662715 [EN].

HUGENHOLTZ, Bernt et al. ***The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy: Final report.*** [online]. Amsterdam: Institute for Information Law, University of Amsterdam, 2006. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf [EN].

LYDIATE, Henry. ***Copyright and Moral Rights: New Legislation (moral rights).*** [online]. Art Monthly, 1989. ISSN: 0142-6702 [cit. 2018-04-10]. Dostupné také z: http://www.artquest.org.uk/articles/view/copyright-and-moral-rights-new-legislation-moral-rights-1 [EN].

MCJOHN, Stephen M. ***Intellectual property: examples and explanations.*** New York, NY: Aspen Publishers, c2003. ISBN 07-355-2719-9. [EN].

ONDŘEJOVÁ, Eva. ***Ochrana osobnostních práv v novém občanském zákoníku.*** [online] [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.ondrejova.cz/docs/140812_ochrana-osobnosti-v-novem-obcanskem-zakoniku.pdf.

RAHMATIAN, Andreas. ***Originality in UK Copyright Law: The Old "Skill and Labour" Doctrine Under Pressure,*** 2013 [online]. IIC,44:4. [cit. 2018-06-06]. DOI: https://doi.org/10.1007/s40319-012-0003-4. Dostupné z: https://citations.springer.com/item?doi=10.1007/s40319-012-0003-4 [EN].

ROSS, Deborah K. ***The United States Joins the Berne Convention: New Obligations for Authors' Moral Rights***, 1990. [online] 68 N.C. L. Rev. 363. [cit. 2018-06-06] Dostupné také z: http://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol68/iss2/5 [EN].

SKONE JAMES, E. P., MUMMERY, J. F., RAYNER JAMES, J. et al. ***Copinger and Skone James on copyright incl. international copyright with the statutes, orders, conventions and agreements thereto relating and precedents an court forms also related forms of protection***. 13. ed. London, 1991. ISBN 04-213-9200-2. [EN].

STERLING, J. A. L. ***World copyright law: protection of authors' works, performances, phonograms, films, video, broadcasts, and published editions in national, international, and regional law***. London, 1998. ISBN 04-215-8290-1. [EN].

SUNDARA RAJAN, Mira T. ***Moral rights: principles, practice and new technology***. New York: Oxford University Press, c2011. ISBN 978-0-19-539031-5. [EN].

ŠALOMOUN, Michal. ***Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl.*** 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. C. H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-097-3.

TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel. ***Autorský zákon: komentář.***
V Praze: C. H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.

TŮMA, Pavel. ***K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv*****. In:** ***Bulletin advokacie***. [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2012, **2012**(4). ISSN 1210-6348. [cit. 2018-04-10]. Dostupné také z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2012/ba_04_2012_web.pdf.

TŮMA, Pavel. ***Smluvní licence v autorském právu*****.**
Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-573-5.

VOTAVA, Antonín. ***Osobnostní autorská práva.*** Praha, 2016. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

VOTAVA, Antonín. ***Srovnání autorskoprávní úpravy audiovizuálních děl v ČR a USA***. Praha, 2015. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné také z: https://moodle.prf.cuni.cz/pluginfile.php/46963/mod_data/content/3958/Anton%C3%ADn%20Votava.pdf.

WANDTKE, Artur-Axel, BULLINGER Winfried et BLOCK Ulrich. ***Praxiskommentar zum Urheberrecht*****. München**. C. H. Beck, 2003. ISBN 34-064-8400-X. [DE].

Osobnostní autorská práva v ČR a vybraných zemích kontinentálního systému a Common Law

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na osobnostní autorská práva, která spolu s autorskými majetkovými právy tvoří základní rozdělení autorských práv. Osobnostní autorská práva mají primárně chránit osobnostní/nemajetkové zájmy autora. V **úvodu** této práce jsou vymezena os. aut. práva a jejich historický vznik v rámci tzv. kontinentálního právního systému. Následně je v **druhé kapitole** uveden rozdíl k přístupu k těmto právům v Kontinentálním systému a systému Common Law včetně historického exkurzu do jednotlivých systémů. **Třetí kapitola** se stručně zaobírá vývojem autorských práva s důrazem na os. aut. práva, tedy zejména období 18. století, včetně vymezení rozdílů mezi přístupem monistickým a dualistickým a problémů týkající se teritoriality práva. Dále jsou v přehledu uvedeny autorské zákony platné na území ČR ve 20. a částečně i v 19. století. Ve **čtvrté** kapitole jsou podrobně rozepsána jednotlivá osobnostní autorská práva v platné právní úpravě ČR. **Pátá kapitola** se zaměřuje na úpravu os. aut. práv v rámci evropského práva, přičemž lze konstatovat, že os. aut. právy se evropské právo zatím nezaobírá. V **šesté kapitole** jsou uvedeny vybrané mezinárodní úmluvy s důrazem na Revidovanou Bernskou úmluvu, která zakotvila mezinárodní standart ochrany některých os. aut. práv a dále Všeobecnou úmluvu o autorském právu pro její význam jako mezistupeň pro státy, které se nechtěly či nemohly připojit k Bernské úmluvě. Dohoda TRIPS zavázala své členy přijmout podstatná ustanovení z Bernské úmluvy, ale s výjimkou pro článek 6 bis upravující os. aut práva. Podobný závazek členských států byl stanoven pro státy, které přistoupily ke Smlouvě WIPO o autorském právu, tentokrát však již bez výjimky pro os. aut. práva. V **sedmé kapitole** jsou podrobněji popsány právní úpravy vybraných zemí kontinentálního systému i systému Common Law. Větší důraz je uveden na úpravu ve Spojených státech amerických, neboť Spojené státy po dlouhou dobu odmítaly přistoupit k Bernské úmluvě, a jedním z hlavních důvodů byla nutnost přijmout ochranu pro os. aut. práva. V **závěru** práce jsou shrnuta dosavadní zjištění s určitými návrhy na změny v české právní úpravy *de lege ferenda.*

Klíčová slova: osobnostní autorská práva, copyright, autorské právo kontinentálního systému, autorské právo systému Common Law

Moral rights in the Czech Republic and in selected countries of continental and Common Law legal systems

Abstract

This thesis focuses on moral rights, which together with economic rights form one of basic ways how to divide copyright law. The primary function of moral (copyright) rights is to protect various rights of the author, which are not economic rights. In the **introduction** part of this thesis there are basic definitions and specifications of moral rights and their genesis in the continental legal system. The **second chapter** explains the different approach to moral copyright in the continental legal system and in the Common Law legal system, including a short historical excursion into those legal systems. The **third chapter** is briefly dedicated to the development of copyright law with the emphasis on moral rights during the 18th century, explanation of the difference between one-tier and two-tier approach to copyright law and certain issues regarding the territoriality of law. It also contains relevant legal acts that were in force in the Czech Republic during the 20th and partially during the 19th century. The **fourth chapter** consists of thorough explanation concerning each type of moral rights in the Copyright act that is currently in force in the Czech Republic. The **fifth chapter** is devoted to moral rights in the law of European Union with the conclusion, that European Law doesn't target the area of moral rights yet. In the **sixth chapter** there are presented the most important multination legal treaties with the emphasis on the Berne Convention, that enshrined the multinational standard of protection of certain moral rights and the Universal Copyright Convention because of its significance as intermediate stage for countries, that didn't want to or couldn't join the Berne Convention. Members of the TRIPS Agreement were forced to agree certain substantial provisions of the Berne Convention, but it excluded the provision 6 bis that regulates moral rights. A similar commitment was established for countries that joined the WIPO Copyright Treaty, that recognized all of the rights in Berne Convention, with no exception for the exclusion of moral rights. The **seventh chapter** depicts various regulations in certain countries form the continental legal system and from the Common Law legal system. Great emphasis is on the law of the United states of America (USA), because the USA were one of the main opponents of Berne Convention and refused to accede to it, the disagreement to the rendition of the moral rights being one of the main reasons. In **the conclusion** of this thesis is summarisation of all the previous information with certain suggestions of change of Czech legal law in the future.

Keywords: moral author rights, copyright, Continental law system, Common Law system